

**ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування**

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної роботи
на здобуття ступеня вищої освіти Магістр

на тему: «Методика обліку власного капіталу та аналіз фінансової стійкості»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
Облік і оподаткування
спеціальності 071 Облік і оподаткування
ступеня вищої освіти Магістр
групи 1
Верещака М. А.
Керівник: Рудич А. І.
Рецензент: Лучна О. В.

Полтава - 2022 року

ЗМІСТ

	ст.
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ	9
1.1. Економічний зміст власного капіталу, його функції, особливості формування на підприємствах різних форм власності	9
1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення.....	17
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ.....	24
2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства.....	24
2.2. Облік власного капіталу та відображення інформації у звітності.....	30
2.3. Податкові аспекти обліку власного капіталу.....	43
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	50
3.1. Фінансово-економічний стан суб’єкта господарювання	50
3.2. Оцінювання фінансової стійкості підприємства за системою відносних показників та аналіз типу фінансової стійкості підприємств....	58
3.3. Розрахунок і факторний аналіз порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості	64
ВИСНОВКИ.....	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	76
ДОДАТКИ.....	81

ВСТУП

Актуальність теми. Успішне ведення бізнесу є наслідком знань правових й облікових аспектів формування й раціонального використання елементів власного капіталу будь якого суб'єкта господарювання, що передбачає систематичного відстеження змін щодо його розміру й структури. Насамперед, це можливе за допомогою грамотного ведення бухгалтерського обліку господарських операцій, що впливають на зміни в розмірі та складі власного капіталу суб'єкта господарювання та відображення цих даних у відповідних формах звітності.

Наразі залишається дискусійним питання щодо потрактування поняття «капітал», яке б характеризувало всю багатогранну сутність даного поняття. Недостатня розробленість методології бухгалтерського обліку елементів власного капіталу негативно впливає на результати формування й реалізації інвестиційних програм. Водночас ускладнює процес накопичення та інвестування. Більше того, ускладнює формування достовірної інформації щодо власного капіталу як для зовнішніх, так і для внутрішніх користувачів. Облік та аналіз власного капіталу є базою для обґрунтування вибору варіантів прийняття фінансових рішень, що спрямовані на приріст фінансового результату та формує можливість подальшого розвитку й технічного вдосконалення суб'єкта господарювання.

Основні аспекти бухгалтерського обліку власного капіталу розглядали у своїх працях: М. Т. Білуха, Ф. Ф. Бутинець, С. Ф. Голов, Г. Г. Кірейцев, Н. П. Кузик, А. М. Кузьмінський, Ю. Я. Литвин, В. Г. Лінник, Ю. І. Осадчий, В. В. Сопко, П. С. Смоленюк, Н. М. Ткаченко та інші.

Питання теорії, методології та практики організаційно-економічного розвитку обліку власного капіталу присвячено праці вітчизняних учених: В. В. Богатирьова, І. І. Веретеннікова, Н. Г. Виговська, С. Ф. Голов, М. Я. Дем'яненко, В. П. Завгородній, М. І. Кутер, В. Ф. Палій, Д. О. Панков,

П.В. Тальміна, П.Я. Хомін та ін.

Розгляд важливих аспектів методологічного забезпечення обліку власного капіталу розкрито у наукових дослідженнях науковців сучасності: В.Я. Плаксієнко, Г.Є. Павлової, О.В. Чернецької та ін. Відтак, результати теоретично-практичних розробок науковців із проблем уdosконалення обліку власного капіталу роблять вагомий внесок для вітчизняної теорії обліку та визначають актуальність обраної теми дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою написання кваліфікаційної роботи є дослідження та наукове обґрунтування теоретичних та методичних аспектів, розроблення практичних рекомендацій, що стосуються уdosконалення обліку та аналізу власного капіталу підприємства.

Для досягнення мети в роботі поставлено та вирішено наступні завдання:

- дослідити економіко-правову сутність понять «капітал» та «власний капітал»;
- здійснити оцінку організаційно-правової структури суб’єкта господарювання;
- систематизувати положення облікової політики щодо обліку власного на досліджуваному підприємстві;
- дослідити та критично оцінити сучасний стан обліку власного капіталу досліджуваного суб’єкта господарювання та розробити пропозиції з його уdosконалення;
- здійснити комплексну характеристику фінансово-економічної діяльності досліджуваного підприємства;
- здійснити всебічний аналіз показників фінансової стійкості та розробити пропозиції щодо напрямів забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Об’єкт і предмет дослідження. Об’єктом дослідження є процеси документування та обліку власного капіталу. Предметом дослідження є сукупність теоретичних, практичних, методичних зasad обліку та аналізу

власного капіталу.

Дослідження проведено на матеріалах товариства з обмеженою відповіальністю «Гхххх» Решетилівського району Полтавської області з використанням первинних документів, регистрів синтетичного й аналітичного обліку та фінансової звітності за 2019–2021 рр.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є діалектичний метод наукового пізнання соціально-економічних явищ і процесів, фундаментальні положення теорії економіки, наукові праці учених щодо порядку визнання, оцінки та обліку власного капіталу.

При дослідженні фінансового стану досліджуваного суб'єкта, а також стану та обліку власного капіталу, застосовувались методи: історичний метод – при визначенні економіко-правової природи понять «капітал», «власний капітал»; абстрактно-логічний метод – при визначенні сутності та класифікаційних ознак власного капіталу; метод порівняльного аналізу – у процесі дослідження економічних категорій щодо визнання, оцінки та обліку власного капіталу; аналогії та експерименту – для уточнення основних положень облікової політики підприємства, визначення методико-технічних зasad автоматизації обліку власного капіталу; документування й оцінки – у процесі дослідження операцій щодо обліку власного капіталу; методи групування та узагальнення інформації в обліку – у процесі висвітлення питань синтетичного, аналітичного обліку операцій щодо обліку власного капіталу та відображення облікової інформації у звітності.

Наукова новизна одержаних результатів. Із метою одержання нових наукових результатів у межах даного дослідження здійснено наступне:

1) узагальнено основні етапи аналізу майнового стану: активів, основних засобів, дебіторської заборгованості, власного капіталу тощо. Узагальнимо можливості використання даних «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» для проведення аналізу фінансового стану підприємства. Отримані результати аналізу даних «Балансу (Звіту про фінансовий стан)» дозволяють оцінити

результативність роботи підприємства. Зроблені висновки дозволить розробити певний перелік заходів для покращання фінансового стану підприємства;

2) деталізовано порядок формування інформації про власний капітал у обліковій політиці підприємств. Запропоновано основні елементи облікової політики в частині власного капіталу відображати в розрізі складових: 1. Нормативна база; 2. Загальні положення; 3. Бухгалтерський облік; 4. Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах. Визначена послідовність формування розділу «Облік капіталу» Наказу про облікову політику може забезпечити дієвість системи організації обліку власного капіталу аграрного підприємства.

3) проведено розрахунок факторний аналіз ефекту фінансового важеля на підставі даних сільськогосподарського підприємства, результати аналізу можуть бути рекомендовані для підвищення фінансової стійкості підприємств.

Практичне значення одержаних результатів полягає у наявності можливості впровадження рекомендацій і пропозицій з поліпшення організації і методики обліку власного капіталу. Означене впровадження запропонованих рекомендацій дасть змогу підвищити рівень об'єктивності, достовірності, аналітичності облікової інформації щодо власного капіталу.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження, що ілюструють його новизну, доповідалися й одержали позитивну оцінку на науково-практичній конференції студентів за результатами проходження виробничих та технологічних практик, Всеукраїнській науково-практичній конференції «Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін» (Полтава: ПДАУ, 27 жовтня 2022 р.)

Публікації. За результатами дослідження опубліковано наукові праці: 1 тези за результатами Всеукраїнської науково-практичної конференції, 2 тези - науково-практичних конференцій за результатами проходження виробничих та технологічних практик.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

1.1. Економічний зміст власного капіталу, його функції, особливості формування на підприємствах різних форм власності

В буквальному розумінні «капітал» означає суму грошових коштів, необхідних підприємцю для створення бізнесу і здійснення своєї діяльності. Підприємець купуючи засоби виробництва і робочу силу, створює продукт, який після його реалізації приносить йому більшу вартість, ніж була авансована.

Проаналізувати та дати визначення категорії «капітал» належить Аристотелю, який запровадив поняття «хрестаматика», яке визначало забезпечення статку, накопичення капіталу, отримання прибутку [61].

Від латинського «capitalis» означає головний. Напротязі декількох століть представники економічних шкіл вивчали термін «капітал», розглядаючи різні позиції і прояви. У німецькій і французькій мовах категорію «капітал» ототожнювали з головним майном і сумою.

А. Сміт та Д. Рікардо – представники класичної економічної школи – пов’язують капітал з працею. Цитуючи А. Сміта, зазначимо: «...капітал ... - запас продукції, що приносить прибуток, або за допомогою якого працею створюються нові блага». Теорія Д. Рікардо характеризує капітал, як нагромаджену працю. За Дж. Мілль це нагромаджений матеріалізований продукт праці. Сей Ж. Б. розумів капітал як фактор виробництва, тоді як Кларк Дж. Г. – два фактора: грошовий капітал і капітальні блага [61].

Вікссель К. ввів свої тлумачення капіталу – добуток сукупності одиниць праці, яка заощаджена та зекономленої землі на тривалість періоду заощаджень.

В результаті дослідження історичних ретроспектив становлення категорії «капітал», доцільно виділити три основні аспекти до його формування

(рис. 1.1).

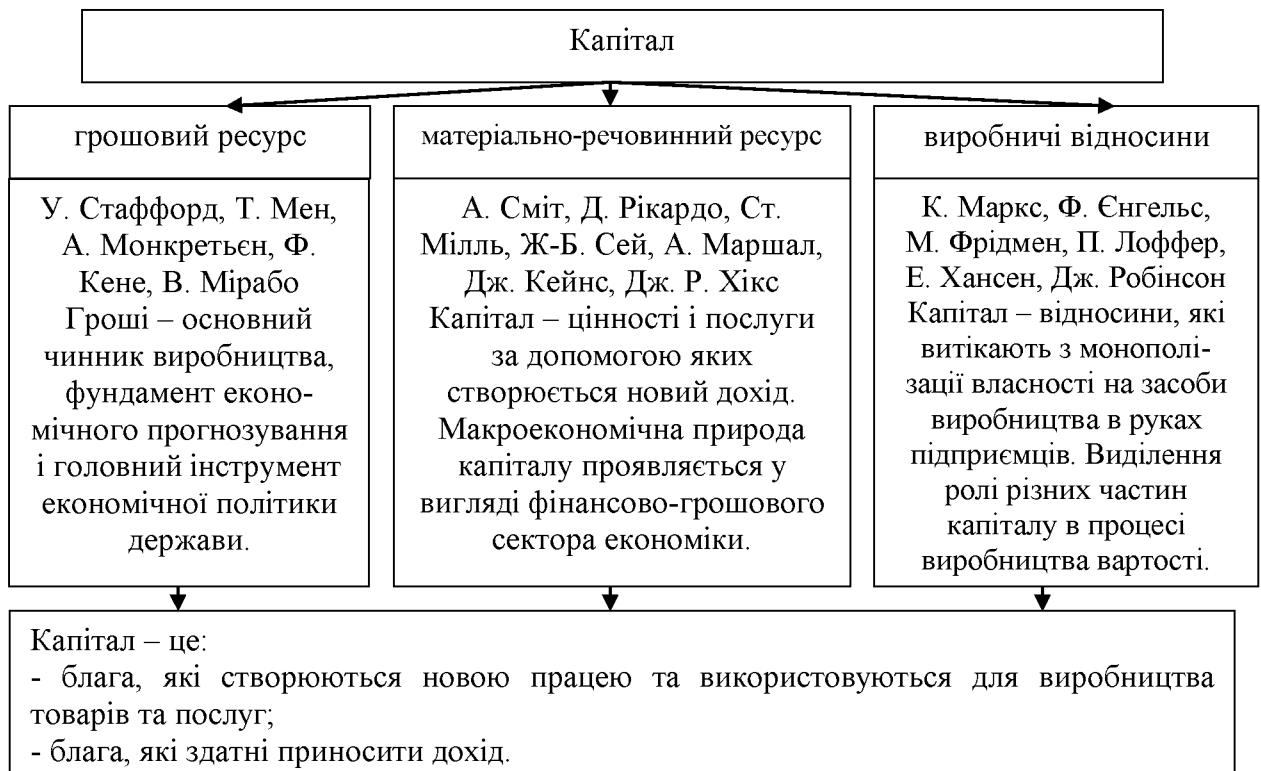

Рис. 1.1. Еволюційні підходи до визначення сутності поняття «капітал»

Сутність капіталу тісно пов'язана із визначенням сутності грошей. К. Маркс зазначав, що капітал є грошима, але гроші ще не є капіталом. В своїй фундаментальній праці «Капітал» К. Маркс зазначив, що капітал є формою вираження класових виробничих відносин і поділяється на основний і оборотний. Враховуючи на те, що за К. Марксом додаткова вартість утворюється завдяки найманій праці, капітал поділяється на постійний і змінний [61].

У діяльності господарюючих суб'єктів власний капітал можна визначити як складову майна, яка сформована за рахунок коштів і власних засобів власників, учасників. При цьому необхідно зазначити, що власний капітал необхідно розглядати з різних точок зору на його значення:

- облікового: різниця вартості активів та суми зобов'язань підприємства;
- економічного: основний чинник виробництва; фінансові ресурси

підприємства; головний вимір ринкової вартості підприємства;

- юридичного: межа мінімальної матеріальної відповіданості суб'єктів господарювання за своїми зобов'язаннями; право власності на майно, внесене засновниками.

Таким чином, на нашу думку, власний капітал необхідно розглядати у трьох значеннях (рис. 1.2).

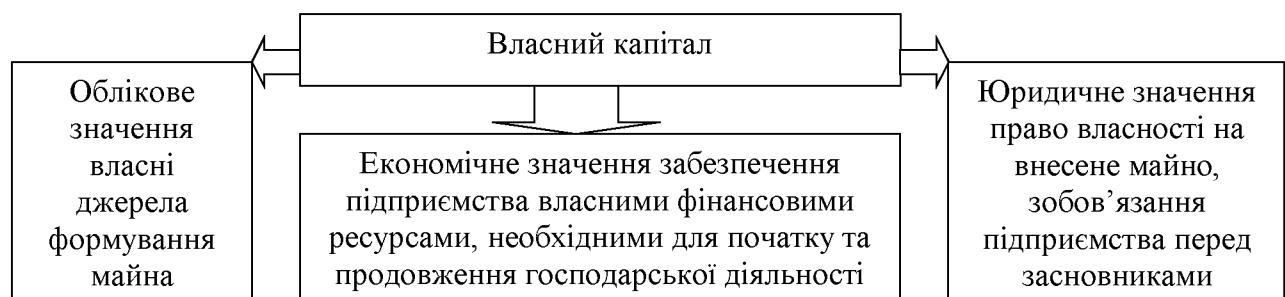

Рис. 1.2. Сутність власного капіталу

В науковій спільноті йде жваве обговорення проблем, пов'язаних із створенням статутного капіталу на підприємствах різної форми, відображення змін у статутному капіталі. Крім того не вщухають наукові дискусії відносно формулювання сутності статутного капіталу. Трактування сутності поняття «статутний капітал» наведено у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Термінологічний аналіз поняття «статутний капітал» у науковій літературі та нормативних документах

Визначення	Джерело
1	2
Нормативні документи: Закони України	
Номінальна вартість часток його учасників, виражених у національній валюті України.	«Про товариства з обмеженою та додатковою відповіальністю» № 2275-VIII від 6 лют. 2018 р. [54]
Капітал, який утворюється з суми номінальної вартості всіх розміщених акцій товариства;	«Про акціонерні товариства» № 514-VI від 17 вер. 2008 р. (зі змінами і доповненнями) [49]
Наукова література	
Частина власного капіталу або частина джерел власних коштів, сформована за рахунок внесків учасників	Оніщенко В. Статутний капітал підприємства / В. Оніщенко // Головбух. - 2018. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.golovbukh.ua/article/7256-statutniy-kaptal-pdprimstva

Продовж. табл. 1.1

1	2
Вартість фінансових вкладень, матеріальних ресурсів, грошових коштів, нематеріальних активів, переданих засновниками і учасниками у власність (розпорядження) підприємству	Салука І. Я. Формування статутного капіталу в товаристві з обмеженою відповідальністю. Економіка і суспільство. 2016. Вип. 5. С. 437-440 [58]
Вид капіталу за організаційно-правовою формою підприємства, розмір якого визначається установчими документами відповідно до чинного законодавства і є сукупністю внесків засновників (учасників) в майно під час створення підприємства для забезпечення його статутної діяльності.	Шурпенкова Р. К. Аналіз статутного капіталу як основного джерела фінансування підприємства. Регіональна економіка. 2011. № 4. С. 125-131 [70]
Загальна вартість активів, зафіксована в установчих документах. Вони є внеском власників (учасників) до зареєстрованого капіталу, відповідно до законодавства і установчих документів	Івченко Л. В., Удовик Н. Л. Власний капітал : джерела і функції. Молодий вчений. 2016. № 1 (28). Ч. 1. С. 55-59 [23]
Показник, який характеризує розміри та фінансовий стан будь-якого підприємства.	Бугай Н. О. Власний капітал як складова фінансової системи підприємства: проблематика та шляхи її вирішення. Агросвіт. 2016. № 21. С. 19-25 [6]
Його сума визначається в установчих документах, реєстрація є обов'язковою у Державному реєстрі господарюючих одиниць	Кадацька А. М. Сутність власного капіталу підприємства. Вісник Сумського національного аграрного університету. 2014. № 4 (59). С. 153-156 [25]

Отже, як бачимо поняття капітал є досить абстрактним, його можна трактувати як сукупність фізичного, фінансового та людського капіталу, які знаходяться у постійній взаємодії, а на практиці є віддзеркаленням фінансової діяльності суспільства.

Слід зазначити, що враховуючи важливість статутного капіталу як базису створення і функціонування будь - якого суб'єкта господарювання, питання визнання статутного капіталу як економічної категорії та об'єкту обліку не втрачає своєї актуальності і потребує подальшого вдосконалення.

Для характеристики структури капіталу потрібно перш за все

охарактеризувати його окремі класифікації та види (рис. 1.3).

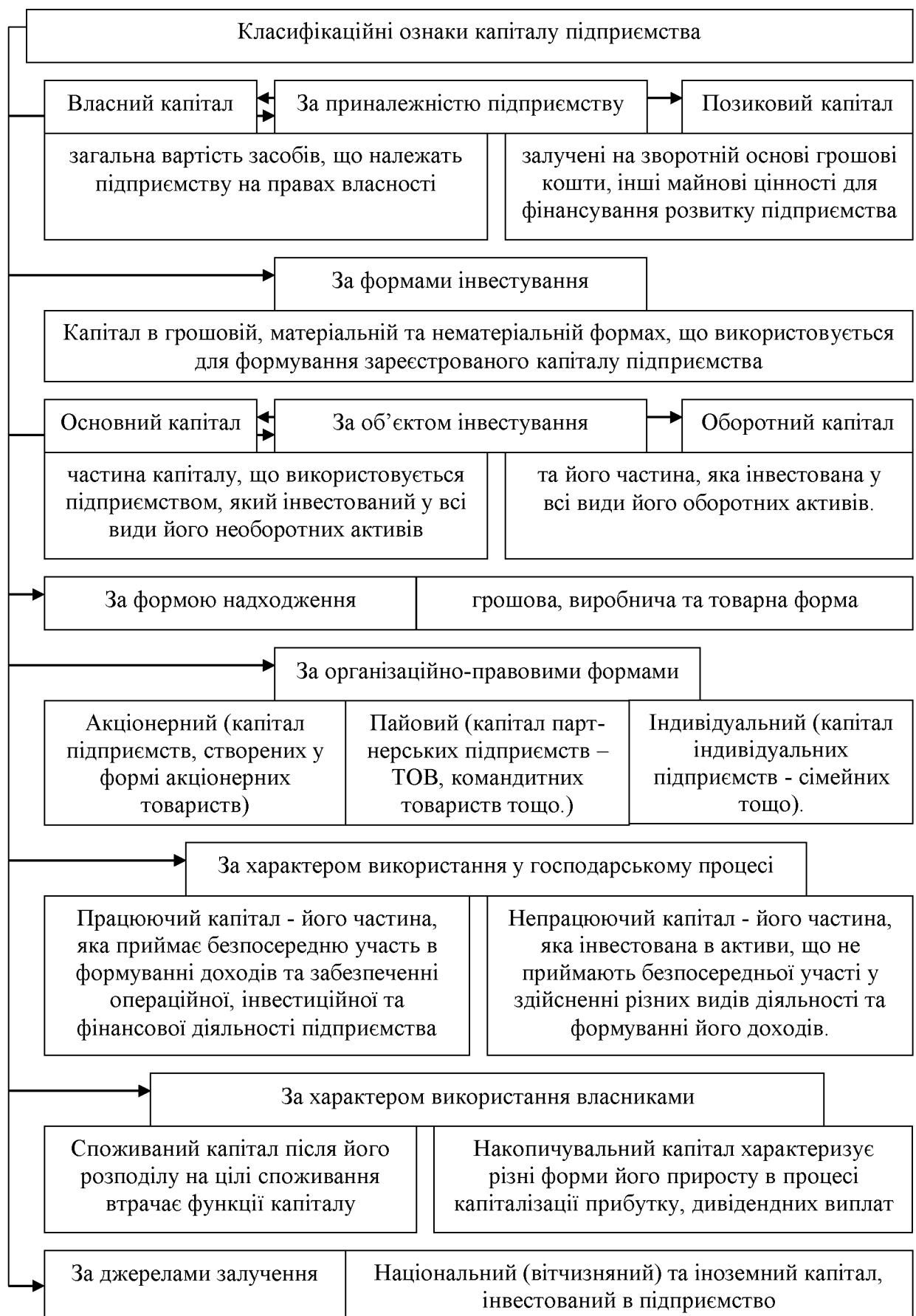

Рис. 1.3. Класифікаційні ознаки капіталу підприємства

Власний капітал підприємства виконує певні функції, які відображають його сутність. Функції власного капіталу включають:

1. Основоположна (функція заснування) – діяльність будь-якого нового підприємства повинна бути забезпечена фінансово. Саме зареєстрований капітал є таким підґрунтям.

2. Відповіальність та гарантія. Зареєстрований (пайовий) капітал слугує гарантом прав кредиторів. З точки зору оцінки фінансового стану вартість власного капіталу дорівнює чистим активам. Із зростанням власного капіталу підприємства, зокрема зареєстрованого (пайового) капіталу, його кредитоспроможність зростає. Крім того, чим більший коефіцієнт автономії (при нормативі 50 % від сукупної вартості джерел формування), тим підприємство більш незалежне від кредиторів.

3. Захисна слугує єдиним та тотожним ідентифікатором для власників. Для будь-якого підприємства більша вартість власного капіталу означає захищеність від негативних факторів та ризиків діяльності, загрозливих для його існування. Адже, збитки які можуть виникати в ході господарської діяльності можуть бути покриті за рахунок суми власного капіталу (наприклад, за рахунок резервного капіталу).

4. Фінансування та забезпечення ліквідності. Зареєстрований (пайовий) капітал може бути сформований за рахунок як майнових (будівлі, споруди, обладнання, транспортні засоби, матеріальні цінності, цінні папери) так і грошових внесків. Якщо майнові внески використовують у виробничих чи невиробничих цілях, то гроші можуть бути використані в операційній, фінансовій та (або) інвестиційній діяльності. У фінансовій діяльності, наприклад, можна погасити відсотки за кредитами, у операційній – борги кредиторам. Це в свою чергу прямо впливає на підвищення ліквідності підприємства.

5. Основа для нарахування дивідендів та розподілу майна. Підприємства,

у разі отримання прибутку від діяльності, можуть обрати два шляхи: а) здійснюють розподіл та виплачують дивіденди; б) спрямовують на збільшення зареєстрованого або резервного капіталу. В данному аспекті необхідні зазначити про функцію компенсації збитків, адже в разі отримання підприємствами збитків, вони можуть погашатися за рахунок того ж власного капіталу.

6. Управління та контролю. Органом управління у акціонерних та товариствах з обмеженою відповідальністю є збори учасників товариства, саме вони призначають керуючий орган і ревізійну комісію. Особи, які володіють контрольним пакетом, мають можливість розробляти та впроваджувати свою стратегічну політику розвитку, встановлювати дивідендну політику, вирішувати і контролювати кадрові питання.

7. Самостійність та влада. Ця функція напряму пов'язана з розміром власного капіталу та зобов'язань. Якщо частка власного капіталу перевищує 50 % у капіталі підприємства (пасив «Балансу» (звіту про фінансовий стан), то підприємство може охарактеризувати як незалежним від кредиторів.

В сучасних кризових умовах діяльності підприємств, доцільно виділити репрезентативну (представницьку) функцію. Взаємодія із зовнішніми учасниками супроводжується оцінкою фінансового стану, достатній розмір власного капіталу є підставою довірливих відносин з боку інвесторів, банківських установ, постачальників, споживачів готової продукції.

Основні складові власного капіталу представлені на рис. 1.4.

Зареєстрований капітал представляє собою частку внесків власників до статутного чи пайового капіталу, яка оформлена юридично, об'явлено і зареєстрована. Зареєстрований капітал може виступати у вигляді статутного або пайового капіталу залежно від виду підприємства.

Розглянемо зареєстрований капітал на прикладі статутного капіталу. Статутний капітал - це зафіксована в установчих документах підприємства загальна вартість активів, які внесками учасників або власників до капіталу

підприємства. Залежно від сфер діяльності й організаційних форм (акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю) для суб'єктів господарювання регулюється нормативно мінімальний розмір статутного капіталу.

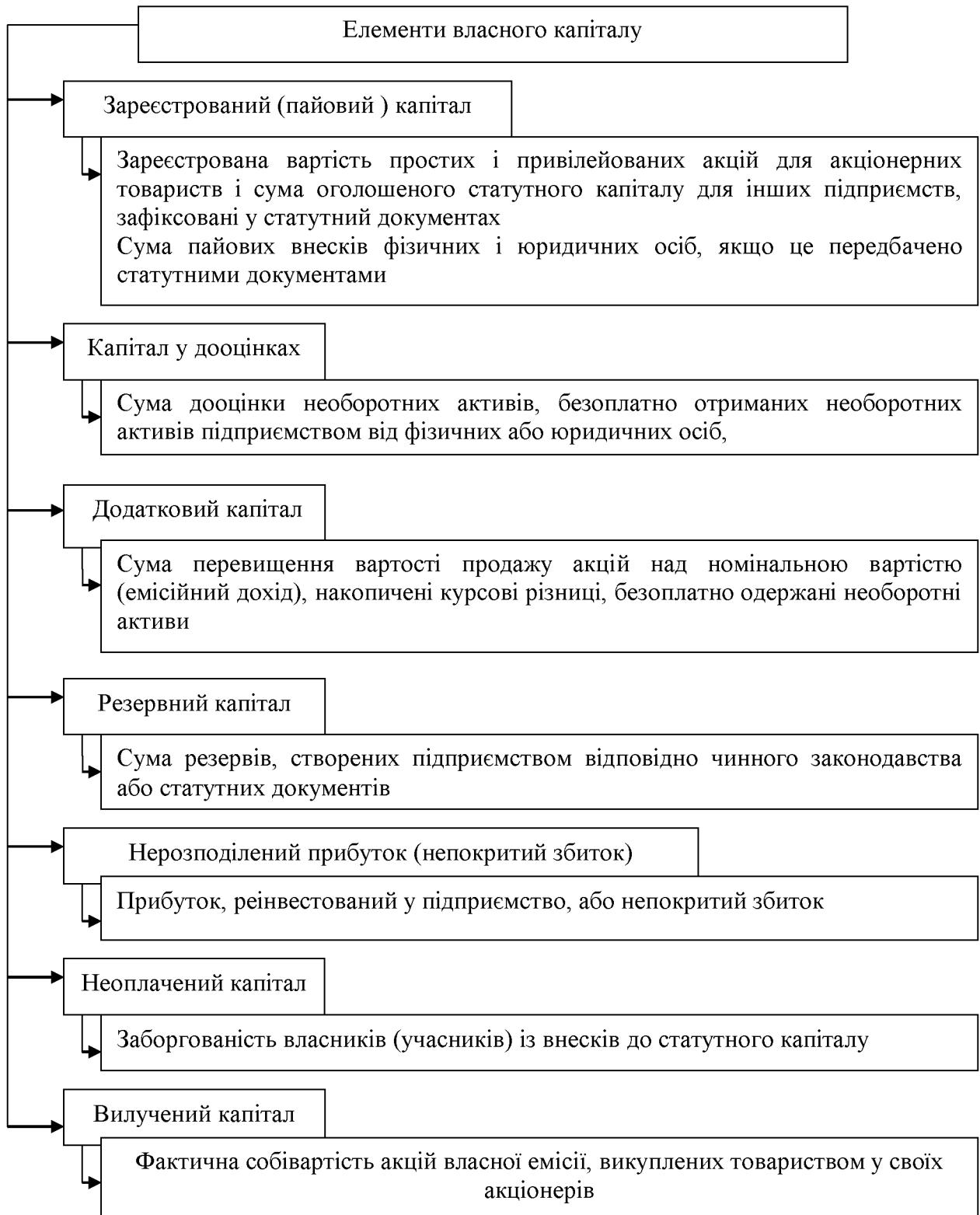

Рис. 1.4. Елементи власного капіталу підприємства

Отже, у результаті дослідження вставлено:

1. Структури капіталу характеризується різними ознаками класифікації: приналежність підприємству, форми інвестування, об'єкти інвестування, форма надходження, власності, організаційно-правова, характер використання у господарському процесі та використання власниками, джерела залучення.

2. Власний капітал підприємства виконує функції: інвестування, управління підприємством, контролю, влади, регулювання відносин власності, компенсація понесених збитків, фінансування, забезпечення кредитоспроможності.

3. Основними складовими власного капіталу є зареєстрований (пайовий), додатковий, у дооцінках, резервний, нерозподілений прибуток, вилучений, неоплачений.

1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення

Трансформація економічного середовища, курс на міжнародну інтеграцію економіки України в Європейський Союз зумовлюють необхідність реформування системи бухгалтерського обліку і звітності. Одним із основних завдань реформування є формування системи законодавчо-нормативного регулювання.

Важливість та актуальність питання нормативного забезпечення формування власного капіталу пов'язані з створенням необхідних умов формування повної, своєчасної об'єктивної, та релевантної обліково-економічної інформації про фінансовий та майновий стан, кінцеві результати діяльності суб'єктів господарювання [14].

Основною метою регулювання бухгалтерського обліку власного капіталу законодавчо є забезпечення достовірною та об'єктивною інформацією про фінансовий стан користувачів [27].

Облік формування та змін Статутного капіталу на підприємствах регулюється певними законодавчими та нормативними документами. Умовно такі документи можна поділити на чотири групи: а) перша (документи першого рівня) регламентує порядок ведення бухгалтерського обліку, складання і подання фінансової звітності юридичними особами (Закони України); б) друга (документи другого рівня) встановлює правила і способи ведення обліку господарських операцій, складання та подання бухгалтерської звітності (П(С)БО, План рахунків бухгалтерського обліку); в) третя (третій рівень) - це нормативні акти і методичні рекомендації з питань ведення бухгалтерського обліку; г) четвертий рівень – робочі документи підприємства, що формують його облікову політику.

Проте система законодавчо-нормативного регулювання бухгалтерського обліку і звітності зазнала лише поверхових змін і надалі переважно задовольняла лише інформаційні потреби державних органів [27]. Тому на нашу думку питання стану дослідження питання дослідження повинно бути, перш за все, пов'язано з вивченням нормативно-правової бази щодо бухгалтерського балансу, результати представлено у табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Узагальнення основних елементів правового поля формування і використання зареєстрованого капіталу

Питання, що регулюються	Нормативне джерело	
	Номер	Назва
1	2	3
Закони України		
Регулює правові засади організації бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні [51]. В частині капіталу представлено визначення власного капіталу, принципи, які є загальними для всіх активів	996-XIV ВР	Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні
Визначено правові та організаційні засади здійснення аудиту в Україні [50]. Крім того, окреслено порядок проведення аудиту фінансової звітності, до складу якої входить Звіт про власний капітал	2258-VIII	«Про аudit фінансової звітності та аудиторську діяльність»

Продовж. табл. 1.2

1	2	3
Визначає створення, порядок діяльності, процедури припинення, виділу АТ, їх правовий статус, розмір статутного капіталу, права та обов'язки акціонерів, зокрема щодо нарахування дивідендів [49]	2019-VIII	«Про акціонерні товариства»
Ідентифіковано поняття господарських товариств, їх види, порядок створення та безпосередньо діяльності, права і обов'язки учасників та засновників в прийнятті рішення про нарахування і сплату дивідендів [52]	1576-XII	«Про господарські товариства»
Нормативний документ є відносно новим. Для ТОВ і ТзДВ визначено як вони повинні створюватися, функціонувати, і за умови прийняття рішення про завершення діяльності – припинення. Для учасників тут визначено їх права та обов'язки. [54]	2275-VIII	«Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»
Визначає види цінних паперів, не дозволяє випуск акцій для покриття збитків минулих періодів [55]	3480-IV	«Про цінні папери і фондовий ринок»
2. Кодекси України		
У частині власного капіталу регулює питання щодо нарахованих, але своєчасно не сплачених дивідендів [65]	1982-VIII	Цивільний
Щодо нормативного забезпечення власного капіталу регулює питання щодо нарахування дивідендів у приватних підприємствах [19]	2002-VIII	Господарський
Узагальнено порядок здійснення відносин, що виникають у сфері нарахування, справляння та сплати податку на прибуток, авансового внеску податку при виплаті дивідендів, порядок оподаткування дивідендів, виплачених фізичним та юридичним особам, порядок нарахуванні та оподаткування дивідендів, що виплачують сільськогосподарські товаровиробники, які є платниками єдиного податку четвертої групи [41]	2755-IV	Податковий
Положення (Стандарти) бухгалтерського обліку		
Представлено загальні методологічні аспекти формування в обліку інформації про власний капітал підприємства (зареєстрований, в дооцінках і т.д.). Крім того, в кінцевих положеннях представлено порядок розкриття такої інформації у фінзвітності, тлумачить сутність терміну «прибуток» [36]	1	Загальні вимоги до фінансової звітності»
Тлумачить сутність терміну «інструмент власного капіталу», регламентує правила визнання в обліку фінансових інструментів у вигляді простих акцій, часток та інших видів фінансових інструментів [43]	13	Фінансові інструменти
У даному нормативному документі зазначено як формуються в бухгалтерському обліку інформація про доходи (операцийні, фінансові та інші звичайні), визначає сутність поняття «дивіденди» у фінансовому обліку [44]	15	Дохід

Продовж. табл. 1.2

1	2	3
Облік власного капіталу пов'язаний з доходами, витратами, активами та зобов'язаннями з податку на прибуток. Порядок їх формування в бухгалтерському обліку і розкриття інформації у фінансовій звітності визначено цим положенням [45]	17	Податок на прибуток
Відображає алгоритм формування в обліку інформації про чистий прибуток на одну просту акцію [46]	24	Прибуток на акцію
Інші нормативні документи		
Визначає перелік синтетичних рахунків та субрахунків, узагальнюючих інформацію про отримані доходи, понесені витрати, фінансові результати підприємства та їх використання	291	План рахунків бухобліку
Регламентує порядок визначення кореспонденції рахунків по операціям обліку фінансових результатів та розподілу і використання прибутку [53]	291	Інструкція «Про застосування Плану рахунків бухобліку»
Внутрішньорегламентовані документи підприємств		
Визначає розмір статутного капіталу, порядок виплати дивідендів акціонерам		Статут товариства
Визначає основні положення облікової політики підприємства		Наказ про облікову політику

Наведені в табл. 1.2 нормативні документи регламентують питання створення підприємства, формування його статутного капіталу, порядок нарахування та оподаткування дивідендів, методологію та методику обліку капіталу, елементи облікової політики підприємства щодо обліку капіталу. Значна їх кількість свідчить про важливість питання щодо обліку капіталу на підприємствах різних форм власності і потребує уважного їх вивчення обліковою службою підприємства та обов'язкового дотримання норм діючого законодавства.

З іншого боку, ведеться наукова дискусія серед вчених-економістів щодо з'ясування і уточнення сутності капіталу, його функцій та розміру. При вивчені питань обліку власного капіталу науковці розглядають підходи до визначення його сутності, складу, функцій.

Варичева Р. В. узагальнює підходи до трактування сутності категорії

«капітал» та класифікації їх видів у національній та вітчизняній практиці для виокремлення удосконаленої систематизації його складових і забезпечення високого рівня аналітичності інформації для управління власним капіталом на підприємствах. З точки зору функціонального підходу Варичева Р. В. вважає, що власний капітал – це сукупність фізичних, фінансових, інтелектуальних ресурсів, вкладених власниками (засновниками) підприємства, з обов'язковим дотриманням всіх функцій власного капіталу – відповіальності, захисту прав кредиторів, довгострокового фінансування, ліквідності, кредитоспроможності, управління, контролю [7].

Кадацька А. М., досліджуючи сутність власного капіталу, трактує його як власні фінансові ресурси підприємства, вартість яких відображена в першому розділі пасиву бухгалтерського балансу [25].

Цюцяк І. Л. дає бухгалтерське визначення капіталу - власні джерела утворення ресурсів, які є частиною усього капіталу підприємств. В його структурі Цюцяк І. Л. виділяє: вкладений (інвестований) власний капітал; нерозподілений прибуток чи непокритий збиток; інший накопичений власний капітал; коригуючий власний капітал [66].

Темчишина Ю. Л. досліджувала історичні аспекти визначення категорії «капітал». Автор виділяє кілька етапів в розрізі років і шкіл:

- Франція, 18 ст. (середина), фізіократи, Франсуа Кене – це засоби сільськогосподарського виробництва, максимально наближені до природи;
- Англія, 18 ст. (70-ті рр.), класична політекономія, Адам Сміт – запаси, використання яких у виробництві, переробці чи подальшому продажі, приносять прибуток;
- Німеччина, 19 ст., марксизм, Карл Маркс – вартість у власності роботодавця, що сама збільшується, при цьому її джерелом є неоплачувана праця найманых працівників;
- Австрія, 19 ст (70-ті рр.), суб'єктивізм, К. Менгер та Е. Бем-Баверк – похідна від праці і землі; різниця часу виробничого циклу для формування

доходу власника капіталу; приріст доходу на одиницю проросту капіталу;

- Англія, 19 ст (90-ті рр.), неокласизм, Альфред Маршал – макрорівень (засоби виробництва забезпечені ресурсами праці і землі) та макрорівень (частка багатства власника, яку в подальшому можна використати для отримання доходу);

- Англія, 20 ст . (30-40 рр.), кейнсіанство, Дж. М. Кейнс – багатство, здатне приносити дохід [61].

Проаналізувавши охарактеризовані підходи, автор зазначає, що «капітал ...певне реальне майно».

Петришина Н. С. та Греснюк О. О. наголошують про доцільність впровадження норм міжнародних стандартів обліку і звітності в Україні для спрощення співпраці українських підприємств із зарубіжними торговельними партнерами [40].

Жук В. М. наполягає на удосконаленні стандартизації обліку власного капіталу і доводить доцільність розробки стандарту, який буде регулювати обліку капіталу [21].

Вдовиченко К. М. наводить основні характеристики капіталу, а саме: - капітал є базисом створення і функціонування підприємства, основним фактором, що характеризує процес виробництва;- капітал є джерелом формування і зростання добробуту власників підприємства;- розмір капіталу характеризує ефективність господарської діяльності господарюючого суб'єкта;- капітал характеризує фінансові ресурси підприємства [9].

Гарагонич О. В. зазначає важливість статутного капіталу у функціонуванні акціонерних товариств і наголошує на необхідності запровадження у практику діяльності АТ терміну «формування статутного капіталу АТ», оскільки саме з процесу формування статутного капіталу розпочинається створення і подальша робота товариства [16].

Воськало Н. М. зазначає, що для обліку власного капіталу в його розрізах елементів застосовується бухгалтерська довідка, адже не розроблено первинних

документів, які б застосовувалися для реєстрації фактів формування та змін у капіталі. Для усунення невідповідностей автор на підставі дослідження найбільш типових господарських операцій (внески основних засобів, запасів, грошових коштів, цінних паперів тощо), пропонує різні форми документального забезпечення. Крім того, Воськало Н. М., говорить про потребу подальших досліджень у частині документування «нетипових» господарських операцій [15].

Для будь-якого підприємства досить важливим є формування облікової політики. Варічева Р. В., Боримська К. П. дослідили облікову політику як інструмент організації обліку власного капіталу. Науковці запропонували до впровадження інформаційну модель облікової політики зареєстрованого та інших видів капіталу в розрізі їх змістового наповнення. Зокрема: розрізи аналітичних ознак, кодифікатори до складових власного капіталу, первинні документи, пов'язані з операціями з власним капіталом, графіки документообороту, загальну методику інвентаризаційної роботи тощо [8].

Мельничук В. зазначає, що питання облікового відображення статутного капіталу аграрних підприємств не втрачає своєї актуальності. В першу чергу автор зазначає на одночасному існуванні в сфері обліку і звітності термінів «статутний капітал» та «статутний фонд». Поняття «статутний капітал» відповідає вимогам Положень (стандартів) бухгалтерського обліку і затвердженій методології обліку, а поняття «статутний фонд» притаманне для відображення відносин власників з питань процесів формування капіталу. Актуальним також залишається питання адекватної оцінки майна, яке вносять засновники (власники) до статутного капіталу та порядок документального забезпечення цього процесу [33].

Незважаючи на значну увагу, яка приділяється з боку держави та науковців питанням, пов'язаним з обліком власного капіталу підприємства, можна стверджувати, що чинна в Україні система обліку є недосконалою і потребує реформування.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства

Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю «Гхххх» (далі – СТОВ «Гхххх») діє у відповідності до Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, Закону України «Про господарські товариства», «Про зовнішньоекономічну діяльність» та інших законодавчих актів України, а також Статуту, який є його єдиним установчим документом.

СТОВ «Гхххх» створене з метою: одержання прибутку та використання його в інтересах учасників товариства

ефективного управління майном та коштами, як власними, так і залученими, забезпечення суспільних потреб в продукції, роботах і послугах, задоволення потреб населення в різного роду послугах, товарах народного споживання, продукції науково-дослідного, промислового, сільськогосподарського, виробничо-технічного та іншого призначення тощо.

Предметом діяльності СТОВ «Гхххх» є: основний - вирощування зернових (озима пшениця, ярий ячмінь, кукурудза на зерно) та технічні, що представлені соняшником; інші – допоміжна діяльність у рослинництві, виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, неспеціалізована оптова торгівля.

Основними напрямками діяльності підприємства є: сільськогосподарське виробництво та реалізація товарної продукції і сировини; вирощування, переробка, переробка сільськогосподарської продукції як власного виробництва, так і придбаного та інші.

В процесі дослідження організаційної структури управління на СТОВ

«Гхххх», можемо зробити висновок, що підприємство діє на лінійною організаційною структурою. У своєму складі СТОВ «Гхххх» має: виконавчого директора, заступника директора, головного бухгалтера, економіста, начальника цеху та основних і допоміжних робітників для виконання основних видів робіт у процесі діяльності.

Структура господарства будується з використанням специфічних виробничих підрозділів – відділків, рослинницьку і тракторну бригаду для забезпечення функціонування основних галузей сільськогосподарського виробництва. Організаційну структуру СТОВ «Гхххх» зобразимо схематично (рис. 2.1).

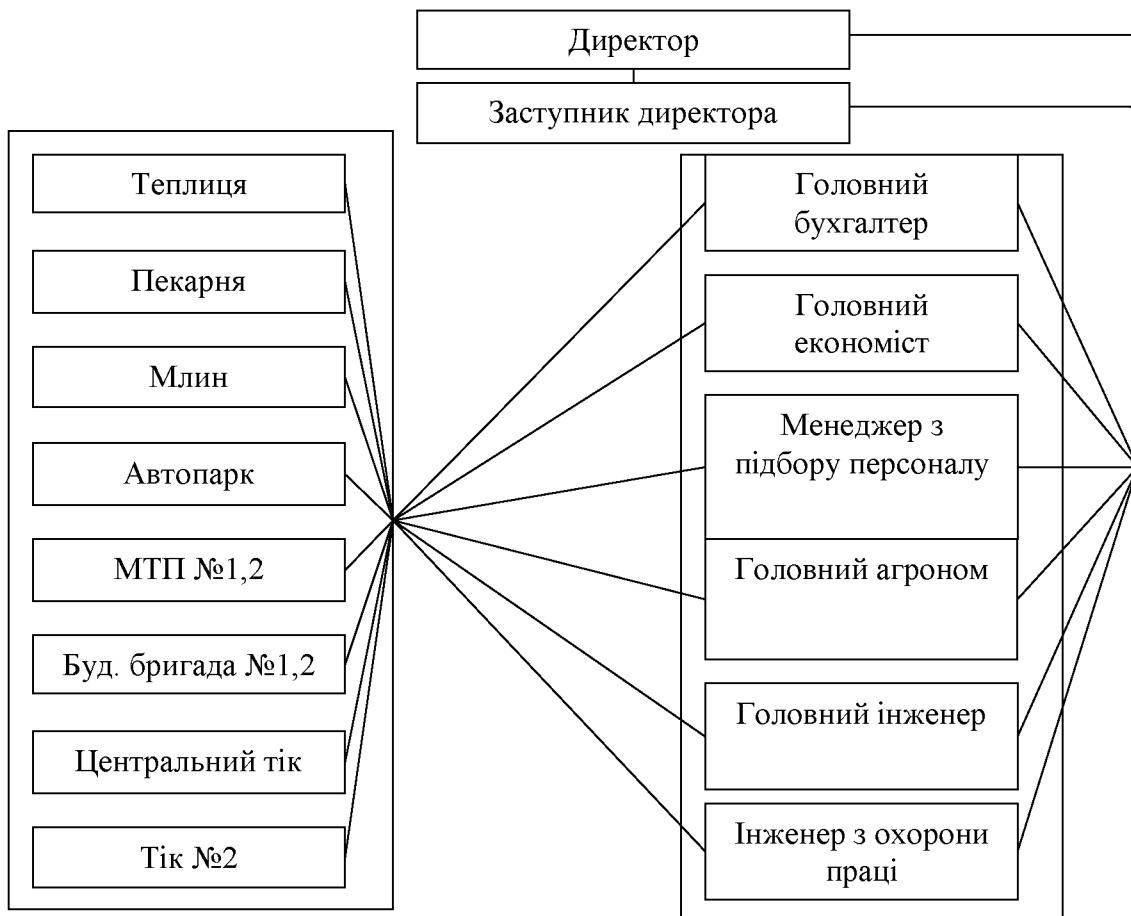

Рис. 2.1. Організаційна структура СТОВ «Гхххх»

СТОВ «Гхххх» здійснює облік результатів своєї роботи, веде оперативний, бухгалтерський і статистичний облік у встановленому порядку і несе відповідальність за його достовірність. Відповідальність за стан обліку і

своєчасне подання звітності несе директор підприємства або за рішенням власника – інша посадова особа підприємства.

У своїй діяльності співробітники бухгалтерії керуються чинним законодавством України, Статутом, посадовими інструкціями працівників, розпорядженнями керівника підприємства, фінансового директора.

Керівник підприємства створює необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку, забезпечує неухильне виконання всіма підрозділами, службами та працівниками, причетними до бухгалтерського обліку, правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів.

Розподіл обов'язків між працівниками бухгалтерії СТОВ «Гхххх» проводиться відповідно Положення про бухгалтерію. Для досліджуваного підприємства характерною є лінійна структура (рис. 2.2).

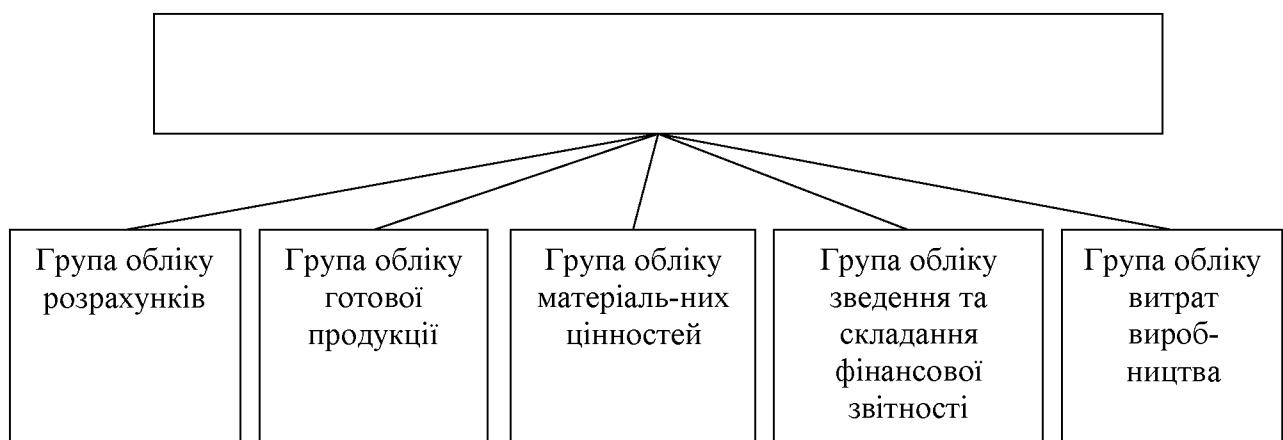

Рис. 2.2. Лінійна структура бухгалтерії СТОВ «Гхххх»

СТОВ «Гхххх» визначає основні моменти, що відображаються в

обліковій політиці самостійно:

1. Перш за все, для підприємства важливо визначити параметри незалежно чи автоматизована форма обліку чи неавтоматизована. Такими параметрами можуть бути: а) оцінка матеріальних запасів при вибутті; б) способи оцінки у роздрібній торгівлі; в) доходи і витрати, як приклад обрати відповідний клас рахунків тощо.

2. Для належного ведення обліку СТОВ «Гхххх» необхідно вказати форму обліку, яка визначає регістри синтетичного та аналітичного обліку, порядок і спосіб хронологічної реєстрації та групування даних, дотримуючись єдиних правил.

3. Кожен документ повинен бути заповнений та підписаний. Тому у додатку до Наказу необхідно обов'язково визначити права тих осіб, які мають підписувати документи. У СТОВ «Гхххх» структура бухгалтерії невелика. Головний бухгалтер підписує основний масив документів і фінансову звітність.

4. Головний бухгалтер СТОВ «Гхххх» для правильного проходження документів від створення до зберігання затверджує в обліковій політиці правила документообігу та алгоритм обробки інформації, затверджує робочий план рахунків; розробляє графік складання та подання фінансової, статистичної та податкової звітності.

Бухгалтерський облік підприємств, в тому числі і в СТОВ «Гхххх», як важливе інформаційне джерело для управління та вимог користувачів, повинен бути відповідно організований. Така організація обліку на підприємстві передбачає розробку облікової політики.

Згідно з вимогами Закону України про бухгалтерський облік основні правила, принципи, процедури, які використовуються суб'єктами господарювання для ведення обліку та складання звітності - це облікова політика. Її призначення:

1. Впорядкування облікового процесу СТОВ «Гхххх».
2. Методологічне та методичне відображення майна СТОВ «Гхххх»,

здійснених господарських операцій, результатів діяльності.

3. Планомірне та цілеспрямоване відображення фактів у бухгалтерському обліку СТОВ «Гхххх».

4. Забезпечення ефективності обліку.

Облікова політика СТОВ «Гхххх» базується на принципах організації бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Кожне підприємство, спираючись на згаданий Закон України та положення (стандарти) бухгалтерського обліку, самостійно визначає свою облікову політику, яку повинно застосовувати постійно, тобто із року в рік упродовж усього періоду діяльності. Зміни в облікову політику можна вносити у таких випадках:

- зміна статутних вимог (з'являється новий учасник товариства, що супроводжується зміною переліку пов'язаних осіб);
- уводяться нові або скасовуються діючі методи, процедури - при зміні вимог органів, які затверджують П(С)БО;
- зміни, які вносяться супроводжуються достовірним відображенням подій чи операцій у фін звітності підприємства (якщо можна застосувати точніший метод обліку).

Зазначимо, що у СТОВ «Гхххх» зміни облікової політики не вносилися.

На досліджуваному підприємстві розроблений головним бухгалтером та затверджений керівником підприємства наказ про облікову політику.

Формування облікового процесу власного капіталу СТОВ «Гхххх» – складний процес. Він залежить від структури власного капіталу СТОВ «Гхххх» і передбачає питання облікової політики, організаційних ознак діяльності ТОВ та інформаційного забезпечення, що буде основою обліку власного капіталу.

Складові власного капіталу, які доцільно відобразити у обліковій політиці представлено на рис. 2.3.

Складові власного капіталу відображають суму, яку засновники передали в розпорядження товариства як внески чи залишки у формі нерозподіленого

прибутку, а також суму, що її товариство одержало у своє розпорядження ззовні (від інших підприємств) без повернення.

Складові власного капіталу у обліковій політиці	
→	порядок формування, збільшення та зменшення зареєстрованого (пайового) капіталу
→	умови та порядок оплати вартості акцій товариства
→	шляхи використання чистого прибутку, що залишається в розпорядженні товариства
→	порядок формування, проведення щорічних відрахувань та використання фонду для виплати дивідендів, резервного капіталу, фонду розвитку виробництва та інших фондів спеціального призначення
→	основні положення дивідендної політики (умови нарахування та порядок виплати дивідендів)
→	шляхи покриття збитків товариства
→	порядок використання прибутку товариства при його ліквідації, реорганізації
→	перелік посадових осіб, які наділяються правом дозволу на здійснення господарських операцій з елементами власного капіталу, та які несуть повну матеріальну відповідальність за збереження внесків до зареєстрованого капіталу
→	правила та графік документообороту
→	форми первинних документів з обліку власного капіталу (зведених первинних документів), які застосовуються підприємством у практичній діяльності, але не затверджені відповідними державними органами
→	форми та графік складання та надання внутрішньої звітності
→	організація та порядок проведення інвентаризації складових власного капіталу
→	побудова аналітичних рахунків з обліку власного капіталу відповідно до робочого плану рахунків (в розрізах, наведених вище по параграфу)

Рис. 2.3. Складові власного капіталу, які доцільно відобразити у обліковій політиці

Технічний аспект облікової політики щодо власного капіталу, який повинен передбачати наступні складові: 1) робочий план рахунків з необхідними аналітичними розрізами складових власного капіталу; 2) форми

первинних документів з обліку складових власного капіталу та розрахунків з учасниками, графіки документообороту; 3) облікові регістри, технологію обробки облікової інформації; 4) склад, порядок і строки подання внутрішньої звітності; 5) порядок проведення інвентаризації власного капіталу тощо.

2.2. Облік власного капіталу та відображення інформації у звітності

Основним завданнями обліку зареєстрованого капіталу СТОВ «Гхххх» є: своєчасне відображення господарських операцій зі створення зареєстрованого капіталу та його змін на рахунках бухгалтерського обліку; контроль за дотриманням нормативно - законодавчих активів при формуванні зареєстрованого капіталу; контроль за дотриманням нормативно-законодавчих актів при використанні і розподілі чистого прибутку; дотримання правила ведення аналітичного обліку власного капіталу; формування інформації про зміні зареєстрованого капіталу у фінансовій звітності для потреб внутрішніх і зовнішніх користувачів облікової інформації.

Бухгалтерський облік зареєстрованого (пайового) капіталу починається з моменту державної реєстрації підприємства. Зареєстрований (статутний) капітал СТОВ «Гхххх» є вартісним виразом необоротних і оборотних засобів, якими володіє, представлений статутним капіталом. Зареєстрований капітал підлягає обов'язковій фіксації і реєстрації в установчих документах, для СТОВ «Гхххх» це є статут. Наступні зміни статутного капіталу, які можуть виникнути, нами розглянуто у попередньому підрозділі. Зазначимо, що будь-які зміни статутного капіталу, повинні прийматися на зборах учасників, затверджені протокольно.

Первинні документи, пов'язані зі змінами у зареєстрованому капіталі СТОВ «Гхххх» можна поділити на дві групи – первинні документи для обліку операцій, пов'язаних з операціями, які призводять до одночасних змін капіталу та активів підприємства та первинні документи для обліку операцій, які призводять до змін у капіталі підприємства та за розрахунками з учасниками (рис. 2.4).

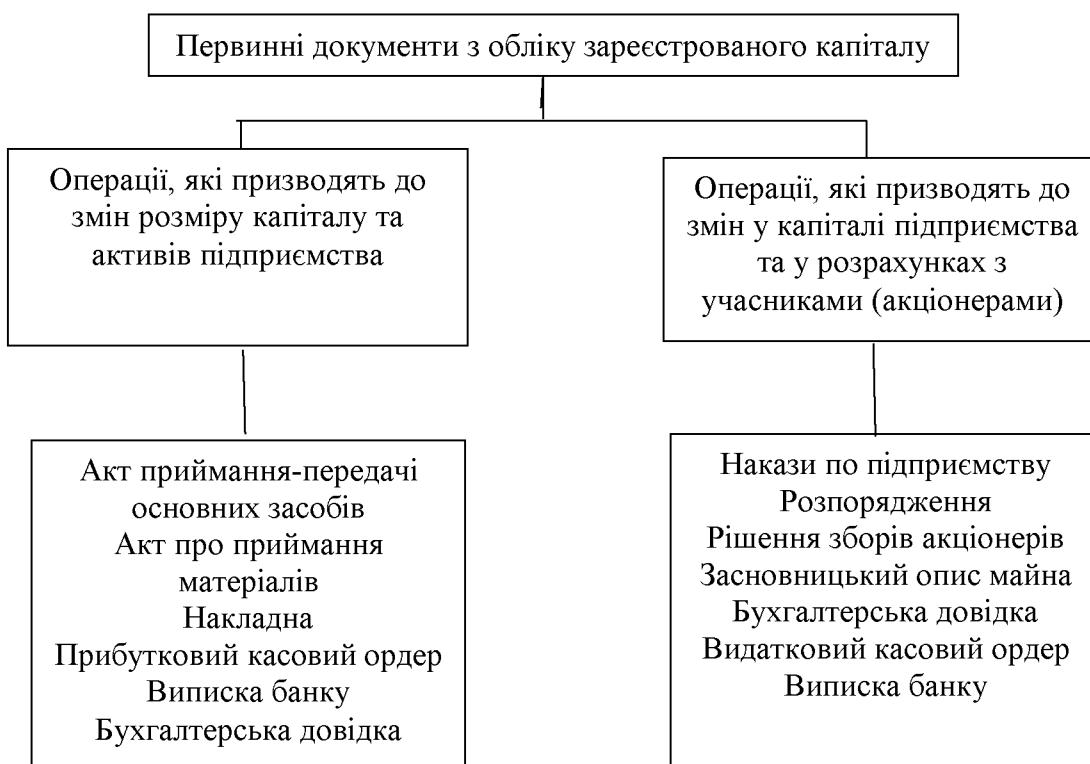

Рис. 2.4. Загальна схема документування операцій зі створення та змін зареєстрованого (статутного) капіталу товариства

Для власного капіталу у Плані рахунків передбачено 4 клас рахунків, характеристика представлена на рис. 2.5.

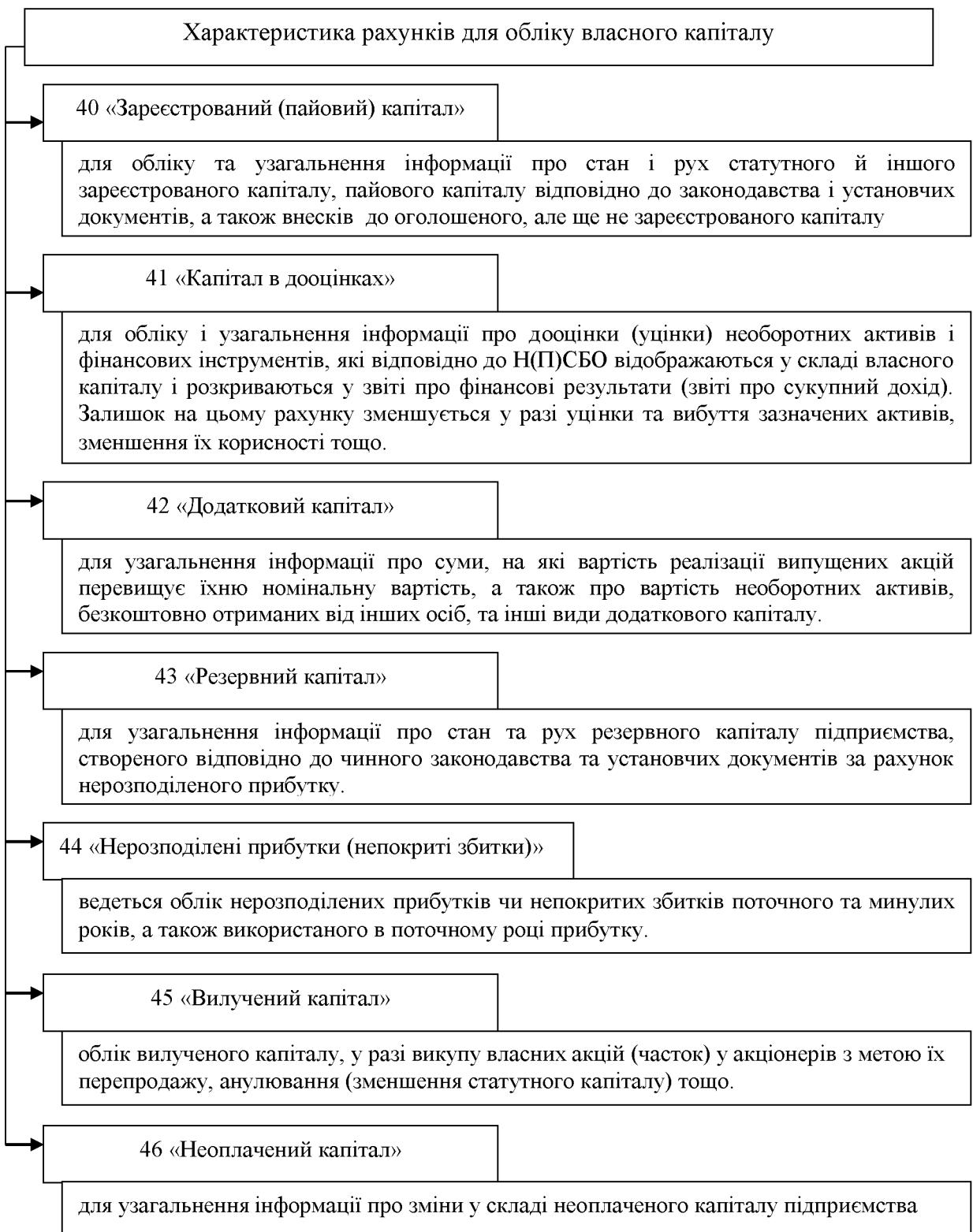

Рис. 2.5. Характеристика рахунків для обліку власного капіталу

Порядок організації бухгалтерського обліку власного капіталу СТОВ «Гхххх» представлено на рис. 2.6.

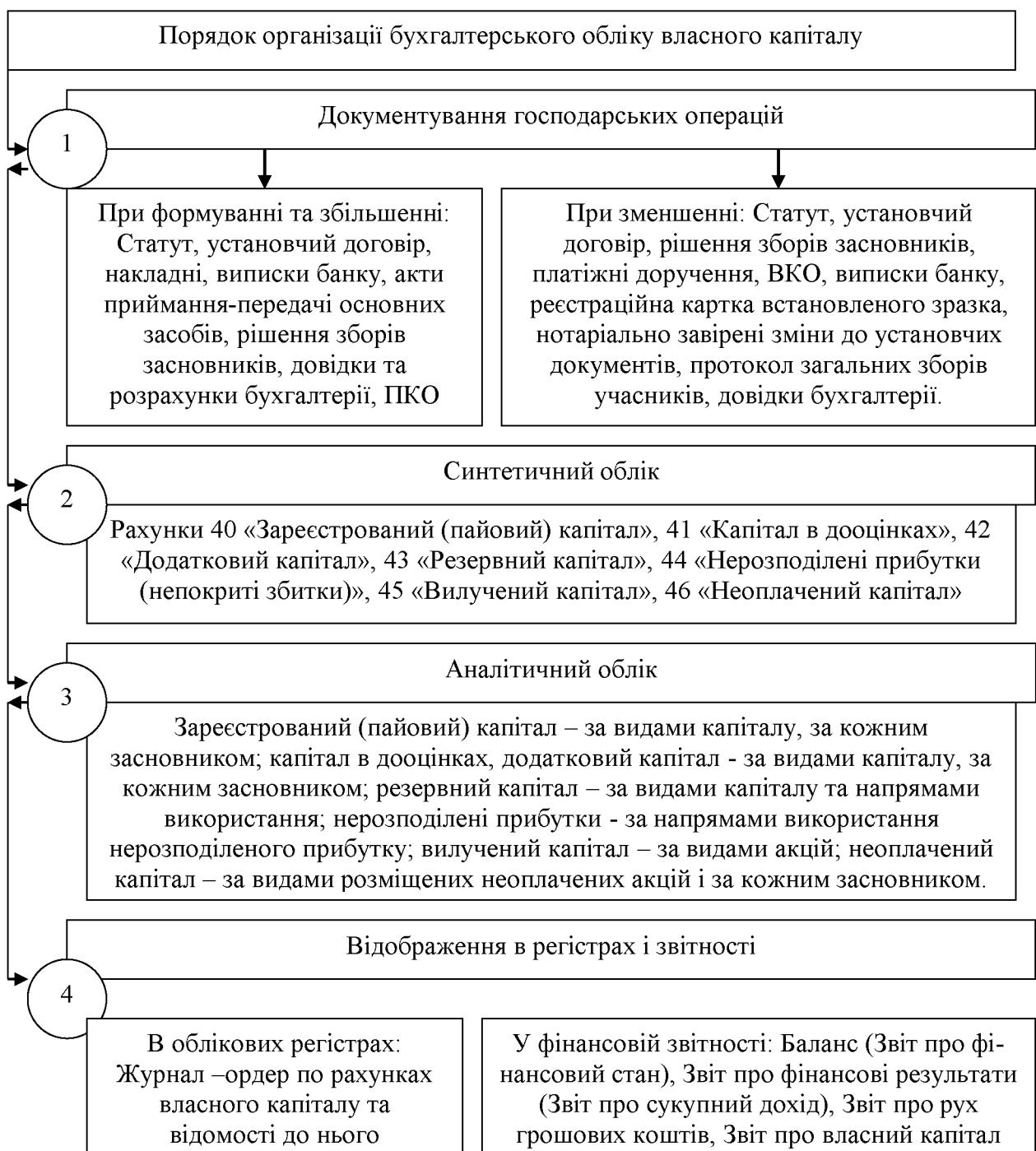

Рис. 2.6. Порядок організації бухгалтерського обліку власного капіталу

У СТОВ «Гхххх» власний капітал представлений двома видами.

Для відображення інформації про зареєстрований капітал СТОВ «Гхххх» передбачено рахунок 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал», субрахунок 401 «Статутний капітал». За кредитом рахунку 401 «Статутний капітал» у СТОВ «Гхххх» відображають збільшення зареєстрований розмір статутного капіталу та його збільшення, за дебетом - зменшення (виолучення) статутного капіталу у вигляді покриття збитків за рахунок статутного капіталу за рішенням власників, виділення частки акціонерам при їх виході, розподіл майна при ліквідації товариства (рис. 2.7).

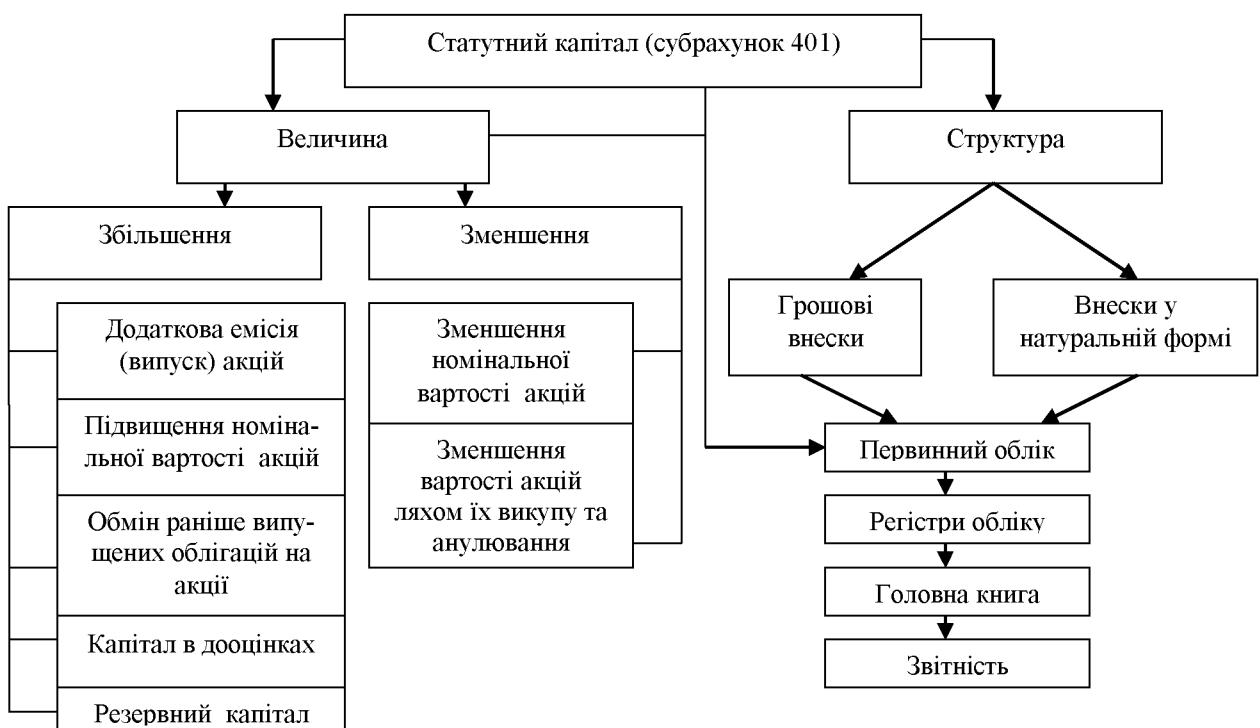

Рис. 2.7. Загальна схема формування, збільшення та зменшення статутного капіталу

Величина статутного капіталу СТОВ «Гхххх» зафікована в установчих документах (станом на 2019 р. вона склала 52 млн 496 тис. грн) і вона дорівнює сальдо за кредитом рахунку 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал» субрахунок 401 «Статутний капітал». Коли на практиці виникають ситуації, що стосуються його змін, то у будь-якому випадку необхідне внесення зміни до статуту підприємства. Відповідно і зміни в сторону збільшення відображаються в кредиті субрахунку 401 «Статутний капітал», зменшення – в дебеті.

Згідно даних фінансової звітності у СТОВ «Гхххх» статутний капітал не змінювався, в установчих документах при реєстрації було зафіксовано 52 млн 496 тис. грн, внесок був здійснений грошовими коштами. Учасників три.

Кореспонденція рахунків для відображення в бухгалтерському обліку операцій з обліку статутного капіталу представлено у табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Типова кореспонденція рахунків для відображення в обліку операцій з обліку статутного капіталу

Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума, грн
Відображена сума статутного капіталу, що оголошена в засновницьких документах	46	40	12000
Відображено внесок до статутного капіталу підприємства грошовими коштами	311	46	6200
Відображено внесок до статутного капіталу підприємства готівкою в касу	301	46	800
Відображено внесок до статутного капіталу підприємства основними засобами	10	46	7000
Відображено збільшення розміру статутного капіталу шляхом додаткового випуску акцій за рахунок нарахованих дивідендів	46 671	40 46	12000 12000
Відображено збільшення розміру статутного капіталу шляхом обміну облігацій акціонерного товариства на його ж акції	46 521	40 46	45000 45000
Відображено збільшення статутного капіталу за рахунок індексації балансової вартості основних засобів	41	40	3200
Відображено збільшення статутного капіталу за рахунок нерозподіленого прибутку	443	40	1000
Відображено зменшення номінальної вартості акцій	40	672	1400
Відображена компенсація акціонерам зменшення номінальної вартості акцій	672	30,31	1400
Викуплені акції у власників	451	30, 31	20000
Відображена вартість анульованих акцій	40	451	20000

Облік резервного капіталу в СТОВ «Гхххх» ведуть на рахунку 43 «Резервний капітал». На цьому рахунку ведеться облік інформації про створення та рух резервного капіталу СТОВ «Гхххх», який створений відповідно до чинного законодавства та установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку. Сума резервного капіталу СТОВ «Гхххх» станом на кінець 2020 – 2021 рр. склав 69 млн 319 тис. грн.

По кредиту рахунку 43 відображається створення резервів, по дебету - його використання. Сальдо по рахунку кредитове.

Аналітичні рахунки відкривають по видах резервного капіталу, джерелах їх утворення та напрямках використання. В СТОВ «Гхххх» резервний капітал створюється у розмірі, визначеному установчими документами, - не менше 25 відсотків статутного капіталу. А розмір щорічних відрахувань до резервного капіталу не може бути меншим 5 відсотків суми чистого прибутку.

Відрахування з прибутку до резервного капіталу у СТОВ «Гхххх» відображаються так: Дт 441 Кт 43.

Резервний капітал може бути використаний на покриття збитків або приєднання до статутного капіталу. В цьому випадку запис робиться: Дт 43 Кт 44 та Кт 40.

Якщо сільськогосподарське підприємство закінчило господарський рік з збитками резервний фонд може бути використаний на покриття збитків або приєднання до статутного капіталу: Дт 43 Кт 441, Дт 43 Кт 40.

Власний капітал може бути відображені і на контрпасивних рахунках. Зокрема:

- облік вилученого капіталу ведуть на однойменному рахунку 45, який є регулюючий відносно рахунку 401. По дебету його записується suma вилученого капіталу: це можуть бути викуплені акції у акціонерів, викуплені частки господарським товариством у його учасників. По кредиту робиться запис, коли викуплені акції анулюються, або перепродуються іншим підприємствам. Кореспонденція рахунків при викупі господарським товариством частки вкладень: Дт 451 Кт 30, 31; при продажі викуплених акцій по номінальній вартості: Дт 30, 31 Кт 451.

- облік неоплаченого капіталу ведуть на рахунку 46. По дебету цього рахунку записують суму, яка повинна бути внесена учасниками (засновниками) господарського товариства, це suma визначеного статутного капіталу при реєстрації підприємства органами влади. По кредиту робляться записи, коли

учасники роблять внески до статутного капіталу цього підприємства. Запис цієї операції робиться коли поступили документи про надходження внесків до заново організованого підприємства.

Перший запис сум на рахунку 46 «Неоплачений капітал» робиться після отримання свідоцтва про реєстрацію заново створеного підприємства. Наприклад, для СТОВ «Гхххх» така сума склала 52 млн 496 тис. грн: Дт 46 Кт 40.

Протягом певного періоду в оплату за видані акції роблять внески. Наприклад, надійшли кошти: гроші в касу Дт 30 Кт 46, на поточний рахунок в банку Дт 31 Кт 46, основні засоби Дт 10 Кт 46, інші необоротні матеріальні активи Дт 11 Кт 46., нематеріальні активи Дт 12 Кт 46, виробничі запаси Дт 20 Кт 46.

Нерозподілений прибуток і непокриті збитки СТОВ «Гхххх» протягом року формуються на рахунках:

- а) фінансові результати від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг – на рахунках 90 і 93 по дебету і рахунку 70 – по кредиту;
- б) фінансовий результат від іншої операційної діяльності – по дебету рахунку 92, 94 і по кредиту рахунку 71;
- в) фінансові результати від інших доходів і інших витрат звичайної діяльності – по дебету рахунку 97 і кредиту рахунку 74;
- г) фінансові результати від фінансової діяльності – по дебету рахунку 95, 96 і кредиту рахунку 72, 73.

Підсумок фінансових результатів здійснюється на рахунку 79 «Фінансові результати». Рахунок 79 активно-пасивний. На ньому накопичується сума отриманих доходів з різних джерел надходження і суми витрат і збитків.

На субрахунок 791 «Результати операційної діяльності» в кінці звітного періоду записуються:

- а) Витрати діяльності: з рахунку 90 – вся сума витрат з субрахунків 901, 902, 903: Дт 791 Кт 901, 902, 903; з рахунку 92: Дт 791 Кт 92; з рахунку 93: Дт

791 Кт 93; з рахунку 94: Дт 791 Кт 94; з субрахунку 704: Дт 791 Кт 704;

б) Сума отриманих доходів: з субрахунків 701, 702, 703: Дт 701, 702, 703 Кт 791; з рахунку 71 (всі субрахунки): Дт 71 Кт 791.

На субрахунку 792 «Результати фінансових операцій»:

а) Витрати діяльності: з рахунку 95: Дт 792 Кт 95; з рахунку 96: Дт 792 Кт 96.

б) Сума отриманих доходів: з рахунку 73: Дт 73 Кт 792; з рахунку 72: Дт 72 Кт 792;

На субрахунку 793 «Результати іншої звичайної діяльності»:

а) Витрати діяльності: з рахунку 97: Дт 793 Кт 97;

б) Сума отриманих доходів: з рахунку 74: Дт 74 Кт 793.

Після запису суми всіх доходів і витрат на рахунку 79 підраховують суму отриманих доходів (кредит рахунку 79) і суми фінансових витрат (дебет рахунку 79). Визначають кінцевий фінансовий результат – сальдо по рахунку 79. Кредитове сальдо показує, що кінцевий результат – отриманий прибуток, дебетове сальдо – суму збитків.

В кінці року кінцевий результат на рахунку 79 – кредитове сальдо (прибуток) або дебетове сальдо (сума збитків) переноситься на рахунок 44:

а) сума прибутку: Дт 79 Кт 441;

б) сума збитків: Дт 442 Кт 79.

Після запису цих операцій на рахунку 44 “Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)” визначається кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства за минулий рік – сума отриманого прибутку чи сума збитку.

Якщо кінцевий результат – збитки, їх сума списується в такому порядку:

Покривається за рахунок нерозподіленого прибутку: Дт 441 Кт 442.

Списується за рахунок резервного капіталу: Дт 43 Кт 442.

Списується за рахунок пайового капіталу: Дт 41 Кт 442.

Невикористана сума прибутку розподіляється:

а) між власниками підприємства – проводиться нарахування дивідендів:

Дт 443 Кт 671;

б) часткова сума зараховується до резервного капіталу: Дт 443 Кт 43.

Діяльність СТОВ «Гхххх» є прибутковою. Прибуток СТОВ «Гхххх» за досліджувані роки склав: у 2018 р. – 80 млн 637 тис. грн., 2019 р. – 17 млн 119 тис. грн, 2020 р. – 49 млн 561 тис. грн, 2021 р. – 344 млн 373 тис. грн.

Операції з обліку власного капіталу не так часто трапляються на підприємстві, але питання його контролю є актуальним для будь-якого підприємства, оскільки виступаючи основою фінансування господарської діяльності підприємства вказує на фінансову незалежність від кредиторів.

Інвентаризація власного капіталу полягає у підтвердженні сальдо по аналітичному обліку за кожним учасником, засновником.

Інвентаризацію зареєстрованого капіталу доцільно проводити в перший рік функціонування підприємства з метою контролю своєчасності і повноти сплати частин (акцій) засновниками. При інвентаризації перевіряється відповідність записів на рахунках 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал» та 46 «Неоплачений капітал», а також підтвердження цих записів первинними документами (прибутковими касовими ордерами, виписками банку, накладними, актами приймання-передачі тощо). На кінець кожного звітного року потрібно перевірити відповідність вартості чистих активів величині статутного капіталу, а також перевірити розмір статутного капіталу, з метою контролю правильності оцінки і відображення в обліку операцій зменшення або збільшення статутного капіталу. Для інвентаризації зареєстрованого (пайового) капіталу доцільно використовувати «Інвентаризаційна відомість майна, внесеного на момент створення _____» (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Інвентаризаційна відомість майна, внесеного на момент створення _____

Назва майна	Коротка характеристика майна	Документи, що засвідчують право власності	Од. виміру	Кількість	Ціна за од.	Сума, грн.	Хто вніс	Результати інвентаризації
Всього	x	x	x	x		x		

Інвентаризація додаткового капіталу передбачає перевірку правильності визначення величини збільшення (зменшення) зносу по переоцінених основних засобах і її відображення в облікових реєстрах; розрахунку емісійного доходу і його відображення на рахунках бухгалтерського обліку; повноту оприбуткування безоплатно одержаних необоротних активів.

При інвентаризації нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) перевіряють достовірність розрахунку і відображення на рахунках бухгалтерського обліку нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) звітного року, минулих років, а також правильність відображення в бухгалтерському обліку і звітності помилок, допущених у минулих роках.

Інвентаризація вилученого капіталу передбачає перевірку правомірності викупу, продажу та анулювання акцій, правильності їх оцінки та відображення в обліку, реєстрі акціонерів та звітності.

Відомості, отримані під час проведення інвентаризації усіх цінностей підприємства, заносяться до інвентаризаційних описів. Рекомендовано використовувати Інвентаризаційний опис власного капіталу (табл. 2.9)

Таблиця 2.9

Інвентаризаційний опис власного капіталу

Об'єкт інвентаризації	Встановлений розмір за даними установчих документів	За даними бухгалтерського обліку	Результати інвентаризації (лишки, нестача)
Зареєстрований капітал			
Капітал у дооцінках			
Додатковий капітал			

Резервний капітал			
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)			
Неоплачений капітал			
Вилучений капітал			

Допоміжна інформація для складання Інвентаризаційного опису власного капіталу представлена у табл. 2.10. З метою підвищення ефективності інвентаризаційної роботи та якості її результатів, вважаємо за необхідне застосовувати запропоновані форми документів.

Таблиця 2.10

Допоміжна інформація для складання «Інвентаризаційного опису власного капіталу»

Рахунок обліку	Регістри обліку*	Стаття ф. № 1	Стаття ф. № 4
40 «Зареєстрований (пайовий) капітал»		1400	Зміни по колонці 3
41 «Капітал у дооцінках»		1405	Зміни по колонці 4
42 «Додатковий капітал»		1410	Зміни по колонці 5
43 «Резервний капітал»		1415	Зміни по колонці 6
44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»	Ж.-о. 7 с.-г., Відомість 7.4 с.-г.	1420	Зміни по колонці 7
46 «Неоплачений капітал»		1425	Зміни по колонці 8
45 «Вилучений капітал»		1430	Зміни по колонці 9

*При автоматизованій системі обліку використовують вихідні машинограми: «Аналіз рахунку», «Оборотно-сальдова відомість по рахунку», «Головна книга» тощо

Завершальним етапом перевірки є узагальнення виявлених відхилень в обліку зареєстрованого капіталу порівняно з діючим законодавством і обґрунтованість пропозицій щодо їх усунення.

Складання звітності є завершальним етапом роботи бухгалтерської служби підприємства. Інформація на початок і кінець звітного періоду про стан власного зареєстрованого капіталу відображається, перш за все, у I розділі пасиву Балансу. Так по статті 1400 відображається розмір зареєстрованого (пайового) капіталу підприємства на початок і кінець звітного періоду за даними сальдо по рахунку 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал». Сума,

наведена по цій статті повинна відповідати сумі статутного капіталу товариства, зазначеній у його Статуті.

По статті 1425 наводиться сума неоплаченого капіталу за сальдо по рахунку 46 «Неоплачений капітал» на початок звітного періоду та кінець. Сума неоплаченого капіталу відображає залишок заборгованості акціонерів по внесках до статутного капіталу товариства. Сума неоплаченого капіталу наводиться в дужках. По статті 1430 відображається сума вилученого капіталу за даними рахунка 45 «Вилучений капітал».

Використавши дані з I розділу пасиву Балансу СТОВ «Гхххх» (рядки 1400 - 1495) користувач з'ясує стан власного капіталу в розрізі його видів на початок та кінець звітного періоду. Крім того, можна розрахувати загальну його зміну власного капіталу у СТОВ «Гхххх» за звітний період. Недоліком є те, що не можливо проаналізувати фактори за рахунок за рахунок яких сталися зміни. Для отримання інформації про причини змін, що відбулися у власному капіталі підприємства складають спеціальну форму № 4 «Звіт про власний капітал» за формою.

Звіт про власний капітал СТОВ «Гхххх» регулюється НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». У Положенні зазначено зміст (кількість розділів, вступна частина, кінцева частина), структура (кількість рядків), форма (за порядком у складі фінансової звітності, оскільки він є елементом річної фінансової звітності) і методика складання (розписано, яка інформація записується у кожному рядку). Зазначимо, що у СТОВ «Гхххх» цей звіт не складається.

Взагалі, характеризуючи зміст Звіту про власний капітал, його можна охарактеризувати. Як таблицю змін у складі власного капіталу протягом відповідного звітного досліджуваного періоду. Мета складання такого Звіту є надання користувачам фінансової звітності правдивої, повної, неупередженої інформації. Складається він у тисячах гривень. Для порівняльного аналізу інформація у звіті наводиться за звітний та попередній роки.

Досліджуваний звіт складається у формі таблиці. В 1 колонці зазначаються статті можливих причин змін власного капіталу, в 2 колонці - код рядка, а в 3-10 колонках перелік видів власного капіталу. Інформація повинна чітко відповідати статтям I розділу пасиву Балансу. В графах 3-10 показники наводяться зі знаком + або (-) для того, щоб охарактеризувати суми збільшення або зменшення сальдо відповідного структурного елемента власного капіталу.

При заповненні Звіту про власний капітал слід пам'ятати, що зміни капіталу можуть виникати внаслідок однієї причини за одним видом капіталу як зменшення, яке записується у дужках, а за другим - як збільшення, яке записується без дужок. Правильність заповнення Звіту про власний капітал перевіряється за ф. № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)».

Крім того, підприємства, які складають усі форми звітності (з 1 по 6), у Примітках до фінансової звітності заносять інформацію про:

- розподіл часток статутного капіталу між власниками;
- права, привілеї або обмеження щодо цих часток;
- зміни у складі часток власників у статутному капіталі.

3.3. Податкові аспекти обліку власного капіталу

СТОВ «Гхххх» веде облік у системі оподаткування згідно чинного податкового законодавства, основою якого є Податковий кодекс України.

СТОВ «Гхххх» є платником як загальнодержавних, так і місцевих податків, веде окремий облік, в якому відбувається групування інформації про базу оподаткування, визначення показників усіх форм податкової звітності.

Облік у системі оподаткування можна визначити як систему збору і обробки податкової інформації для визначення бази оподаткування відповідно до вимог податкового законодавства.

Предметом податкового обліку є процес фінансово-господарської

діяльності СТОВ «Гхххх», але тільки у частині формування об'єкта оподаткування. Об'єкти податкового обліку для досліджуваного підприємства є бази і об'єкти оподаткування податків, які нараховуються та сплачуються.

СТОВ «Гхххх» є підприємством, яке виробляє сільськогосподарську продукцію, має в оренді сільськогосподарські угіддя та доходи від реалізації продукції власного виробництва становить більше 75 % у структурі загальних доходів. Це є підставою для перебування досліджуваного підприємства на спрощеній системі обліку, звітності та оподаткування, а саме єдиний податок 4 групи.

Основні елементи єдиного податку 4 групи для СТОВ «Гхххх» представлено у табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Елементи єдиного податку 4 групи платника податку – СТОВ «Гхххх»

Елемент	Визначення
Об'єкт оподаткування	площа сільгоспугідь (ріллі, сіножатей, пасовищ), що перебуває у власності або надана йому у користування
База оподаткування	нормативна грошова оцінка ріллі в області, з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного за станом на 1 січня базового податкового (звітного) року
Ставки податку	рілля, сіножаті і пасовища 0,95 %
Документальне забезпечення	
Облікова інформація	Відомість (довідка) про наявність земельних ділянок, дані державного земельного кадастру та/або дані з державного реєстру речових прав на нерухоме майно, довідки бухгалтерії
Звітно-декларативна	Податкова декларація платника єдиного податку четвертої групи, Розрахунок частки сільськогосподарського товаровиробництва, Відомість (довідка) про наявність земельних ділянок
Кореспонденція рахунків	
Нарахування	Дт 91 Кт 641
Сплата	Дт 641 Кт 311
Податковий період	Рік
Сплата податку	Щоквартально протягом 30 календарних днів у таких розмірах: у I і II кварталі – 10 %; у III кварталі – 50 %; у IV кварталі – 30 %

Операції, пов'язані з витратами у податковому аспекті пов'язані із визнанням податкового кредиту при придбанні, та нарахуванням податку на додану вартість при реалізації.

Облік розрахунків за податками та платежами у досліджуваному

підприємстві ведуть на рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами». Порядок справляння таких платежів регулюється чинним законодавством.

Податковим періодом для податку на додану вартість є один календарний місяць. Податкова декларація СТОВ «Гхххх» подає до 20 числа кожного місяця, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) місяця. Сплачує податок досліджуване підприємство до 30 числа кожного місяця.

Також всі процеси, які відбуваються у господарській діяльності, пов'язані з витратами на оплату праці (працівників основного виробництва, загальновиробничого, адміністративного персоналу, а також осіб, які займаються збутовою діяльністю), які оподатковуються податком на доходи фізичних осіб та військовим збором. Платником ПДФО СТОВ «Гхххх» є працівники підприємства, які отримують заробітну плату та інші виплати, які підлягають оподаткуванню. СТОВ «Гхххх» є податковим агентом, який утримує ПДФО та ВЗ, сплачує та подає податкову звітність.

Базою оподаткування для ПДФО і ВЗ у СТОВ «Гхххх» є дохід, який оподатковується у вигляді заробітної плати та прирівняні до неї виплати. Якщо при цьому є право на використання соціальної податкової пільги, то базу оподаткування зменшують на її суму:

Чистий річний оподатковуваний дохід =

Загальний оподатковуваний дохід - податкова знижка такого звітного року.

Відображення на рахунках обліку утримань з зарплати наведено у табл. 2.12.

Таблиця 2.12

Відображення на рахунках бухгалтерського обліку утримань з заробітної плати працівників

Зміст операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
	Дебет	Кредит	
1. Утримано із зарплати працівників сума ПДФО	661	641	8100
2. Утримано із заробітної плати воєнного збору	661	642	1500
3. Сплата до бюджету суми податку на доходи фізичних осіб	641	311	8100

4. Нараховані відпукні	471	661	15300
5. Утримано із суми відпукніх воєнного збору та податок на доходи фізичних осіб	661	641	2212,38

Коли йдеться про зареєстрований капітал, зокрема про статутний капітал акціонерного товариства, в першу чергу виникає необхідність визначитись з порядком оподаткування операцій, пов'язаних з нарахуванням дивідендів та їх оподаткуванням.

Платежі, які здійснюються юрисдикціями власникам корпоративних прав, цінник паперів тощо при розподілі прибутку або його частини згідно з правилами бух обліку.

Якщо говорити про облік дивідендів у системі оподаткування, то об'єктом є грошовий платіж юрисдикцію на користь учасників при отриманні прибутку та його розподілі. При цьому підприємства зобов'язані сплатити авансовий платіж за ставкою 18 %.

Охарактеризуємо порядок обчислення авансових внесків. Перш за все, необхідно наголосити, що авансові внески необхідно виплатити із суми перевищення, розрахунок якої представлено на рис. 2.8.

Рис. 2.8. Алгоритм 1. Розрахунок суми перевищення

Розглянемо вище проілюстрований порядок на умовному прикладі. Наприклад, СТОВ «Гхххх» прийняла рішення згідно установчих документів про виплату дивідендів за 2018 р. Сума склала 60000 грн.

Для розрахунку розглянемо кілька ситуацій, де враховано сплату чи

несплату податкового зобов'язання з податку на прибуток і відповідно об'єкт оподаткування (далі ОПпп).

1. ОПпп за 2018 рік склала 127350 грн. Зобов'язання з податку на прибуток до бюджету сплачено за 2018 рік. Оскільки сума дивідендів менша за ОПпп, грн: $60000 - 127350 = 67350$, то авансовий внесок сплачувати СТОВ «Гхххх» не зобов'язана.

2. ОПпп за 2018 рік = 22688 грн. Дивіденди СТОВ «Гхххх» виплачує учасникам після перерахування податку на прибуток до бюджету. Сума дивідендів СТОВ «Гхххх» є вище ОПпп, грн.: $60000 - 22688 = 37312$.

3. У третій ситуації дивіденди ТОВ виплатила до перерахування податку до бюджету. ОПпп = 127350 грн. В даній ситуації, навіть якщо сума дивідендів СТОВ «Гхххх» менша ОПпп, грн.: $60000 - 127350 = 67350$, але не дотримана умова погашення податкового зобов'язання. Відповідно сума перевищення буде обліковувати як вся сума в розмірі 60000 грн.

4. За 2019 рік ТОВ отримано збиток: -34127 грн. В такому разі сума перевищення складе ті ж 60000 грн, адже ОПпп буде відсутній.

Далі розглянемо як визначити суму дивідендів, яка є підставою для сплати авансового внеску у звітному періоді (рис. 2.9).

Сума дивідендів, з якої має бути сплачено авансовий внесок у звітному) періоді

=

Сума виплачених у звітному (податковому) періоді дивідендів (прирівняних до них платежів)

-

Сума дивідендів, виплачена фізичним особам

-

Сума дивідендів, виплачена інститутам спільного інвестування

Сума дивідендів, виплачена платником податку, прибуток якого звільнений від оподаткування відповідно до положень ПКУ, у розмірі прибутку, звільненого від оподаткування в періоді, за який виплачуються дивіденди

-

Сума дивідендів, отримана материнською компанією

-

Сума перевищення отриманих над виплаченими материнської компанією дивідендами в попередньому звітному (податковому періоді)

Рис. 2.9. Алгоритм 2. Розрахунок суми дивідендів для сплати авансового внеску

Отже, знову ж таки розглянемо в теорії приклад: СТОВ «Гхххх» виплачує засновникам дивіденди. Їх сума склала 60000 грн. Дивіденди сплачують за результатами діяльності СТОВ «Гхххх» за 2018 р. Самі ж виплати здійснюються у 2019 р.

Умовно засновниками СТОВ «Гхххх» є: фізособа: Шебітько Сергій Володимирович, його частка складає 40%. Тобто їх частка складе по 12000 грн ($60000 \text{ грн} \times 40\% = 24000 \text{ грн}$). Разом сума склала 24000 грн; підприємство ТОВ «Аспект», яке перебуває на загальній системі оподаткування, тобто є платником податку на прибуток, його частка складає 60%. Сума відповідно 36000 грн ($60000 \text{ грн} \times 60\% = 36000 \text{ грн}$). Отже, загальна сума дивідендів до виплати СТОВ «Гхххх» 60000 грн, в т.ч. фізичним особам 24000 грн.

СТОВ «Гхххх», складаючи декларацію про податок на прибуток у рядку

04 зафіксувала ОПпп 22688 грн. В строки суму податкового обов'язку сплачено до бюджету.

Розраховуємо суму: а) перевищенння, грн.: $60000 - 22688 = 37312$; б) дивідендів, що є підставою для сплати авансового внеску, грн: $60000 - 24000 = 36000$.

На підставі алгоритмів 1 і 2 необхідно побудувати алгоритм 3 для розрахунку суми, яка буде базою для сплати авансового внеску (рис. 2.10).

Отже, в продовження розглянутих в алгоритмі 2 розрахунків.

1. Сума дивідендів СТОВ «Гхххх», з якої необхідно сплатити авансовий внесок у звітному періоді, грн: $60000 - 24000 = 36000$.

2. Сума перевищенння склала, грн.: $60000 - 22688 = 37312$.

3. Порівнюємо: 36000 грн $<$ 37312 грн. Отже, авансовий внесок потрібно розраховувати з 36000 грн.

4. Сума авансового внеску складає: 36000 грн $\times 0,18 = 6480$ грн.

Крім того, необхідно зазначити основні моменти щодо сплати, відповідальності тощо:

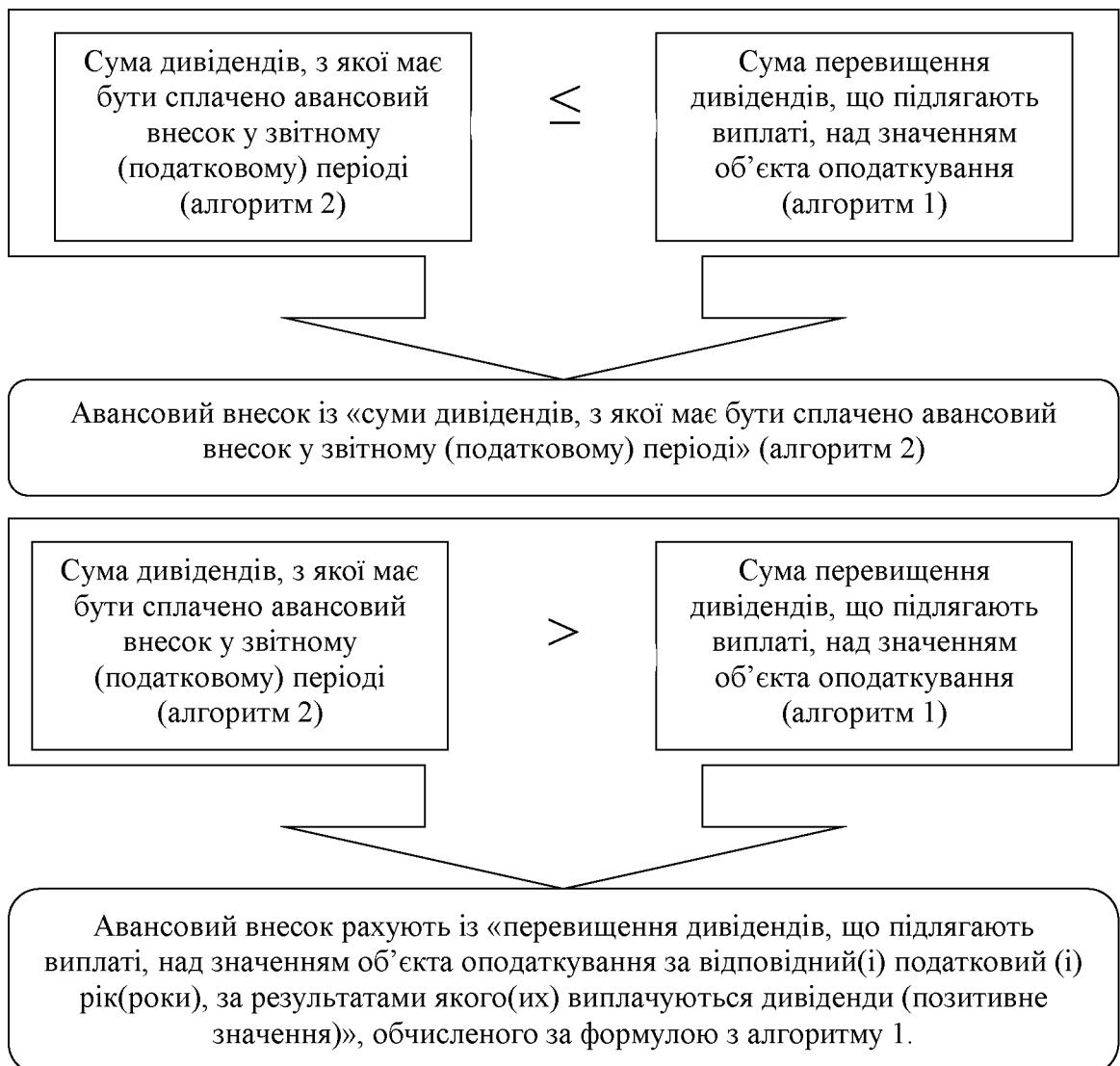

Рис. 2.10. Алгоритм 3. Розрахунок бази для сплати авансового внеску

- авансовий внесок перераховують до бюджету, як і при виплаті заробітної плати, одночасно з виплатою дивідендів;
- у декларації у рядку АВ розрахунок суми авансового внеску відображають після його сплати;
- при невиконанні податкового обов'язку СТОВ «Гхххх» загрожує штраф (25 %) та пеня.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання

Характеристику фінансово-економічної діяльності підприємства проведемо за допомогою аналізу основних та оборотних фондів та інших видів ресурсного потенціалу, використавши дані фінансової звітності підприємства за 2019 - 2020 роки.

Важливим напрямом загального оцінювання фінансового стану суб'єкта господарювання є аналіз його майнового стану за інформацією його бухгалтерського балансу. Аналіз майна СТОВ «Гхххх» за 2019 - 2021 рр. починається з аналізу складу, структури та динаміки загального капіталу (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Динаміка та структура майна СТОВ «Гхххх» за 2019 - 2021 рр. (станом на кінець року)

Види активів	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
A	1	2	3	4	5	6	7	8
Майно – всього	694145	100,0	1108088	100,0	1786091	100,0	+1091946	У 2,6 р.
1. Необоротні активи	28421	4,1	124719	11,3	830191	46,5	+801770	У 29,2 р.
1.1. Основні засоби	27311	3,9	88288	8,0	143409	8,0	+116098	У 5,3 р.
2. Оборотні активи	665724	95,9	983369	88,7	955873	53,5	+290149	+43,6
2.1. Запаси	129906	18,7	511081	46,1	684860	38,3	+554954	У 5,3 р.
2.1.1. Виробничі запаси	13455	1,9	67059	6,1	66951	3,7	+53496	У 5 р.
2.1.2 Незавершене виробництво	31590	4,6	85862	7,7	59047	3,3	+27457	+86,9
2.1.3. Готова продукція та товари	84861	12,2	358160	32,3	558862	31,3	+474001	У 6,6 р.

Продовж. табл. 3.1

A	1	2	3	4	5	6	7	8
2.2. Поточні біологічні активи	-	-	-	-	69124	3,9	+69124	X
2.3. Поточна дебіторська заборгованість	498713	71,8	355887	32,1	137788	7,7	-360925	-72,4
2.4. Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	17	0,0	274	0,0	137	0,0	+120	У 8,1 р.
2.5. Витрати майбутніх періодів	87	0,0	240	0,0	383	0,0	+296	У 4,4 р.
2.6. Інші оборотні активи	37001	5,3	115887	10,5	63581	3,6	+26580	+71,8
3. Необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття	-	-	-	-	27	0,0	+27	X

Аналіз майнового стану показав, що у 2021 році вартість майна СТОВ «Гхххх» порівняно з 2019 роком збільшилася на 1 млрд. 91 млн. 946 тис. грн. або у 2,6 рази. Вартість необоротних активів зросла на 801 млн. 770 тис. грн., або у 29,2 рази, зокрема вартість основних засобів підвищилася на 116 млн. 98 тис. грн. або у 5,3 рази.

Вартість оборотних активів СТОВ «Гхххх» збільшилася у 2021 році порівняно з 2019 роком на 290 млн. 149 тис. грн., або на 43,5%. Зросла вартість запасів на 554 млн. 954 тис. грн., або у 5,3 рази, також підвищилася вартість готової продукції на 474 млн. 1 тис. грн., або у 6,6 рази. Підвищилася вартість виробничих запасів на 53 млн. 496 тис. грн. або у 5 разів, також зросла вартість незавершеного виробництва на 27 млн. 457 тис. грн., або на 86,9%, поточних біологічних активів на 69 млн. 124 тис. грн., грошових коштів на 120 тис. грн., або у 8,1 рази. Зросли також витрати майбутніх періодів на 296 тис. грн. або у 4,4 рази, необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття на 27 тис. грн. та інші оборотні активи на 26 млн. 580 тис. грн., або на 71,8%. У структурі майна СТОВ «Гхххх» за 2019-2021 pp. переважає питома вага

оборотних активів – 95,9%, 88,7% та 53,5%.

За даними табл. 3.2 проведемо аналіз динаміки показників наявності та використання матеріальних оборотних активів СТОВ «Гхххх» за 2019 – 2021 рр.

Таблиця 3.2

Динаміка показників наявності та використання матеріальних оборотних активів СТОВ «Гхххх» за 2019 – 2021 pp.

Показник	Роки			Відхилення 2021 р. до 2019 р.	
	2019	2020	2021	абсолютне	відносне, %
Вихідна інформація та показники наявності матеріальних оборотних активів, тис. грн					
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт та послуг, тис. грн	139065	414965	977677	+838612	У 7 р.
2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	103516	123562	696869	+593353	У 6,7 р.
3. Прибуток (збиток) від операційної діяльності	17828	50244	379923	+362095	У 21,3 р.
4. Матеріальні витрати	77921	176778	307721	+299929	У 4,8 р.
5. Середньорічна вартість матеріальних оборотних активів	183786	640987	1230503	+1046717	У 6,7 р.
5.1. Середньорічна вартість виробничих запасів	11456	40257	67005	+55549	У 5,8 р.
5.2. Середньорічна вартість незавершеного виробництва	23827,5	58726	72454,5	+48627	У 3 р.
5.3. Середньорічна вартість готової продукції і товарів	44339	207723,5	456084	+411745	У 10,3 р.
6. Коефіцієнт накопичення запасів	0,796	0,477	0,306	-0,490	x
Показники використання матеріальних оборотних активів					
7. Коефіцієнт обертання матеріальних оборотних активів	0,757	0,647	0,795	+0,038	x
8. Тривалість одного обороту матеріальних оборотних активів, днів	482	564	452	-30	-6,2
9. Тривалість одного обороту виробничих запасів, днів	40	119	35	-5	-12,5
10. Матеріаловіддача, грн	1,33	0,70	2,26	+0,93	+69,9
11. Матеріаломісткість, грн	0,75	1,43	0,44	-0,31	-41,3
12. Питома вага матеріальних витрат у собівартості, %	75,3	143,1	44	-31,3	x
13. Отримано прибутку (збитку) від операційної діяльності га 1 грн матеріальних витрат, грн	0,23	0,28	1,23	+1	У 5,3 р.

Аналіз вихідної інформації для аналізу динаміки та показників наявності та використання матеріальних оборотних активів показав у 2021 році порівняно з 2019 роком як зростання, так і зниження показників.

Зокрема, збільшилася середньорічна вартість виробничих запасів на 55 млн. 549 тис. грн., або у 4,8 рази, незавершеного виробництва на 48 млн. 627 тис. грн., або у 3 рази та готової продукції на 411 млн. 745 тис. грн., або у 10,3 рази. Також відбулося зростання чистого доходу на 838 млн. 612 тис. грн., або у 7 разів, собівартості реалізованої продукції на 593 млн. 353 тис. грн., або у 6,7 разів, матеріальні витрати на 299 млн. 929 тис. грн., або у 4,8 рази.

Відмічено збільшення за прибуток від операційної діяльності на 362 млн. 95 тис. грн., або у 21,3 рази. Зазначені зміни супроводжуються зниженнями коефіцієнта накопичення запасів на 0,490 пункти.

Коефіцієнт обертання матеріальних оборотних коштів збільшився з 0,757 у 2019 році до 0,795 у 2019 році, тобто на 0,038 пункти, відповідно тривалість одного обороту матеріальних оборотних активів знизилась на 30 днів або на 6,2%. Вказані зміни показників свідчать про пришвидшення оборотності, що пояснюється випереджаючим збільшенням середньорічної вартості оборотних активів (у 6,7 рази) порівняно з підвищеннем суми чистого доходу від реалізації продукції, товарів, робіт та послуг (у 7 разів)

Матеріаломісткість продукції продукції показує, що частка витрат матеріальних ресурсів (основних і допоміжних матеріалів, палива, енергії) на виготовлення одиниці продукції у загальних витратах є досить низькою. Зокрема, у 2021 році цей показник склав 0,44 грн, що на 0,31 грн. менше порівняно з 2019 роком.

Матеріаловіддача характеризує ефективність використаних предметів праці, тобто показує, скільки вироблено продукції з одиниці витрачених матеріалів. Отже, у 2021 році на 1 грн. матеріальних витрат припадає 2,26 грн. виробленої продукції, що на 0,93 грн. більше порівняно з 2019 роком.

Динаміка показників матеріаломісткості та матеріаловіддачі позитивно

характеризують використання матеріальних ресурсів, що пов'язано із зменшенням матеріаломісткості та підвищенням матеріаловіддачі.

Показник прибутку (збитку) від операційної діяльності га 1 грн. матеріальних витрат збільшився у 2021 році порівняно з 2019 роком на 1 грн., або у 5,3 рази, що пояснюється випереджаючим збільшенням середньорічної вартості оборотних активів (у 6,7 рази) порівняно зі збільшенням суми прибутку від операційної діяльності (у 21,3 рази).

Динаміка та структура джерел формування капіталу СТОВ «Гхххх» відображені у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

**Динаміка та структура джерел формування капіталу
СТОВ «Гхххх» за 2019 – 2021 рр. (станом на кінець року)**

Види пасивів	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
Капітал - всього	694145	100,0	1108088	100,0	1786091	100,0	+1091946	У 2,6 р.
1. Власний капітал	377600	54,4	357806	32,3	689414	38,6	+311814	+82,6
1.1. Зареєстрован- ий капітал	8951	1,3	52496	4,7	52496	2,9	+43545	У 5,9 р.
1.2. Нерозподіле- ний прибуток	330116	47,6	230530	20,8	562230	31,5	+232114	+70,3
2. Зобов'язання i забезпечення	316545	45,6	750282	67,7	1096677	61,4	+780132	У 3,5 р.
2.1. Довгострокові зобов'язання i забезпечення	-	-	9286	0,8	573635	32,1	+573635	X
2.2. Поточні зобов'язання i забезпечення	316545	45,6	740996	66,9	523042	29,3	+206497	+65,2
2.2.1. Поточна кредиторська заборгованість	313703	45,2	730787	66,0	432245	24,2	+118542	+37,8

Аналіз даних табл. 3.3 показав, що загальна сума капіталу досліджуваного підприємства у 2021 р. збільшилася порівняно з 2019 р. на 1 млрд. 91 млн. 946 тис. грн. або у 2,6 рази. Сума власного капіталу підприємства зросла на 311 млн. 814 тис. грн., або на 82,6%. Сума нерозподіленого прибутку

підвищилась на 232 млн. 114 тис. грн., або на 70,3%, зареєстрований капітал збільшився на 43 млн. 545 тис. грн., або у 5,9 рази. Величина зобов'язань та забезпечень СТОВ «Гхххх» у 2021 році порівняно з 2019 роком зросла на 780 млн. 132 тис. грн., або у 3,5 рази за рахунок суми довгострокових зобов'язань, що збільшились на 573 млн. 635 тис. грн. та поточних зобов'язань та забезпечень, що зросли на 206 млн. 497 тис. грн., або на 65,2%, яка представлена поточною кредиторською заборгованістю – на 118 млн. 542 тис. грн., або на 37,8%.

У структурі пасивів СТОВ «Гхххх» протягом 2020-2021 рр. переважає питома вага зобов'язань і забезпечень підприємств – 67,7%, 61,4%. У 2019 – питома вага власного капіталу – 54,4%.

Наступним етапом аналізу є оцінка розміру, структури (за видами) і динаміки дебіторської заборгованості СТОВ «Гхххх» з використанням прийомів горизонтального і вертикального аналізу (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

**Динаміка та структура дебіторської заборгованості СТОВ «Гхххх»
за 2019 - 2021 рр. (станом на кінець року)**

Види дебіторської заборгованості	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
Дебіторська заборгованість за продукцією, товари, роботи, послуги	50296	10,1	113821	32,0	16596	12,0	-33700	-67,0
Дебіторська заборгованість за розрахунками:								
За виданими авансами	1349	0,3	28284	7,9	22473	16,3	+21124	У 16,7 р.
З бюджетом	12346	2,5	66004	18,5	95405	69,2	+83059	У 7,7 р.
Інша поточна дебіторська заборгованість	434722	87,2	147778	41,5	3314	2,4	-431408	-99,4
Всього	498713	100,0	355887	100,0	137788	100,0	-360925	-72,4

Аналіз табл. 3.4 показав, що сума дебіторської заборгованості СТОВ «Гхххх» у 2021 році порівняно з 2019 роком зменшилась на 360 млн.

925 тис. грн. або на 72,4%. Знизилась дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи та послуги на 33 млн. 700 тис. грн. або на 67%. Збільшилась дебіторська заборгованість за розрахунками за виданими авансами на 21 млн. 124 тис. грн. або у 16,7 разів, а за розрахунками з бюджетом на 83 млн. 59 тис. грн., або у 7,7 разів. Також зменшилась інша поточна дебіторська заборгованість на 431 млн. 408 тис. грн. або на 99,4%.

Склад, динаміку та структуру поточних і довгострокових зобов'язань та забезпечень представлено у табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Динаміка та структура зобов'язань та забезпечень СТОВ «Гхххх» за 2019 - 2021 рр. (станом на кінець року)

Види зобов'язань	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2020 р.	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
1. Довгострокові зобов'язання	-	-	9286	1,3	573635	57,0	+573635	X
2. Поточні зобов'язання, в т.ч. за:	313703	100,0	730787	98,7	432245	43,0	+118542	+37,8
довгостроковими зобов'язаннями	-	-	580	0,1	34739	8,0	+34739	X
товари, роботи, послуги	92695	29,5	35007	4,8	22504	5,2	-24,3	-75,7
Розрахунками з бюджетом	1	0,0	1358	0,2	3516	0,8	+3315	У 3516 р.
розрахунками зі страхування	2	0,0	-	-	5	0,0	+3	У 2,5 р.
розрахунками з оплати праці	-	-	36	0,0	56	0,0	+56	X
Одержаними авансами	221005	70,5	693806	94,9	371425	85,9	+150420	+68,1
Всього:	313703	100,0	740073	100,0	1005880	100,0	+692177	У 3,2 р.

У 2021 р. порівняно з 2019 р. сума зобов'язань та забезпечень СТОВ «Гхххх» збільшилась на 692 млн. 177 тис. грн. або у 3,2 рази.

При цьому сума довгострокових зобов'язань зросла на 573 млн. 635 тис. грн., а поточних збільшилась на 118 млн. 542 тис. грн., або на 37,8%.

У складі поточних зобов'язань зростання відмічено по сумі за

довгостроковими зобов'язаннями на 34 млн. 739 тис. грн., за розрахунки зі страхування на 3 тис. грн., за розрахунки з бюджетом на 3 млн. 315 тис. грн., за розрахунками з оплати праці на 56 тис. грн., за одержаними авансами на 150 млн. 420 тис. грн., або на 68,1%. Зменшення відмічено за товари, роботи та послуги на 24,3 тис. грн., або на 75,7%. У структурі зобов'язань та забезпечень СТОВ «Гхххх» протягом 2019-2020 рр. переважає питома вага поточної заборгованості – 100%, 98,7%. У 2021 році переважає питома вага довгострокових зобов'язань - 57%. Аналізуючи структуру поточної заборгованості, можна зробити висновок, що протягом досліджуваних років переважає частка зобов'язань за одержаними авансами – 70,5%, 94,9% та 85,9%.

Використаємо дані табл. 3.6 для оцінки платоспроможності СТОВ «Гхххх» систему показників, які мають назву коефіцієнтів ліквідності.

Таблиця 3.6

Показники оцінки ліквідності та платоспроможності

СТОВ «Гхххх» – 2019 - 2021 рр.

Показники	Норматив-не значення	Роки			Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.
		2019	2020	2021	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	0,000	0,000	0,000	0,000
Проміжний коефіцієнт покриття	>0,7	1,692	0,637	0,385	-1,307
Загальний коефіцієнт покриття	>1,5	2,103	1,327	1,828	-0,276

Станом на 2021 рік коефіцієнт абсолютної ліквідності становить 0,000 пунктів. Проміжний коефіцієнт покриття протягом 2020-2021 рр. є нижче нормативного і у 2021 році становить 0,385 пункти. Загальний коефіцієнт покриття протягом 2019 – 2021 рр. є вище нормативного, на 1 грн поточних зобов'язань припадає відповідно 2,1 грн. та 1,8 грн. оборотних активів підприємства (при нормативі > 1,5).

3.2. Оцінювання фінансової стійкості підприємства за системою відносних показників та аналіз типу фінансової стійкості підприємства

Основне завдання аналізу фінансової стійкості - визначення спроможності підприємств протистояти негативній дії зовнішніх, внутрішніх та непередбачуваних факторів, що впливають на його фінансовий стан. Результатом такого аналізу повинен бути висновок щодо його спроможності здійснювати господарську діяльність, отримувати прибуток в умовах економічної самостійності, а також вірогідність збереження такого стану підприємства.

Оскільки фінансова стійкість передбачає платоспроможність в довгостроковому періоді, то слід при її оцінці приділити увагу визначеню запасу фінансової стійкості, який дасть уявлення про обсяг реалізації, що забезпечить стабільну і беззбиткову діяльність підприємства. Тому, на нашу думку, оцінку фінансової стійкості підприємства слід проводити в динаміці за наступними етапами:

- 1 етап – аналіз абсолютних показників;
- 2 етап – аналіз відносних показників;
- 3 етап – аналіз показників платоспроможності;
- 4 етап – визначення запасу фінансової стійкості.

1. Показники структури джерел формування капіталу - характеризують співвідношення між розділами пасиву балансу: коефіцієнт автономії/концентрації власного капіталу/незалежності); коефіцієнт концентрації залученого (позикового) капіталу; коефіцієнт фінансової залежності; коефіцієнт фінансової стабільності; коефіцієнт фінансового ризику/співвідношення позикових та власних коштів/ фінансування/плече фінансового важеля); коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів; коефіцієнти структури залученого капіталу/довгострокових зобов'язань/поточних зобов'язань); коефіцієнт фінансового лівериджу; коефіцієнти страхової

стабільності. Проведемо аналіз показників структури джерел формування капіталу, використовуючи дані табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Показники структури джерел формування капіталу СТОВ «Гхххх» за 2019-2021 pp.

Показники	Нормативне значення	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення (+; -) 2021 р. до 2019 р.
Коефіцієнт автономії	≥0,5	0,544	0,323	0,386	-0,158
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	<0,5	0,456	0,677	0,614	+0,158
Коефіцієнт фінансового ризику	<1	0,838	2,097	1,591	+0,752
Коефіцієнт фінансової стабільності	≥1	1,193	0,477	0,629	-0,564
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	зниження	0,000	0,025	0,454	+0,454
Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	зниження	0,000	0,012	0,523	+0,523
Коефіцієнт поточних зобов'язань	підвищення	1,000	0,988	0,477	-0,523
Коефіцієнт страхування бізнесу	підвищення	0,050	0,063	0,039	-0,011
Коефіцієнт страхування власного капіталу	підвищення	0,091	0,194	0,101	+0,009
Коефіцієнт страхування зареєстрованого (пайового) капіталу	підвищення	3,857	1,320	1,320	-2,536

Результати виконаних розрахунків свідчать про середній рівень фінансової стійкості за показниками структури джерел формування капіталу. Так, значення коефіцієнта автономії вказує на те, що на кінець звітного року частка власного капіталу у валюті балансу становить 38,6%. Це на 0,158 в.п. менше порівняно з 2019 роком. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу збільшився відповідно з 0,456 до 0,614, що свідчить про збільшення рівня фінансової залежності підприємства від кредиторів.

За коефіцієнтом фінансового ризику у 2021 році на 1 грн власного капіталу припадало 1,59 грн. позикового капіталу, а у базовому 2019 році – 1,19 грн. Відповідно значення коефіцієнта фінансової стабільності показує, що в

базовому році значно знизилася частка позикового капіталу у структурі власного капіталу.

2. Показники стану оборотних активів - характеризують співвідношення між розділами та статтями активу й пасиву балансу: коефіцієнт маневреності власного капіталу; коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами; коефіцієнт забезпеченості запасів власними коштами; коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів. Проведемо аналіз показників стану оборотних активів, використовуючи дані табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Показники стану оборотних активів СТОВ «Гхххх» за 2019-2021 pp.

Показники	Нормативне значення	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення (+; -) 2021 р. до 2019 р.
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	> 0,5	0,925	0,651	-0,204	-1,129
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами	> 0,1	0,525	0,237	-0,147	-0,672
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними коштами	> 0,5	2,688	0,456	-0,187	-2,875
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	Збільшення	0,000	0,001	-0,001	-0,001

Коефіцієнт маневреності власного капіталу знизився на 1,129 пункти та свідчить про низький відсоток власних оборотних коштів у структурі власного капіталу.

Про низький рівень забезпеченості підприємства власними оборотними коштами свідчать значення коефіцієнта забезпеченості оборотних активів власними коштами і коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами. На кінець звітного року фактичний рівень першого з них становить -0,147, а другого становить -0,187 пункти. Динаміка коефіцієнта маневреності теж негативна, що вказує на наступне, підприємство має недостатній рівень фінансової стійкості щодо забезпеченості високоліквідними оборотними активами.

3. Показники стану основного капіталу - характеризують співвідношення між розділами та статтями активу балансу: коефіцієнт виробничого потенціалу; коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні; коефіцієнт нагромадження амортизації (коефіцієнт зносу основних засобів і нематеріальних активів); коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів. Проведемо аналіз показників стану основного капіталу, використовуючи дані табл. 3.9.

Таблиця 3.9

**Показники стану основного капіталу СТОВ «Гхххх»
за 2019 - 2021 pp.**

Показники	Нормативне значення	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення (+; -) 2021 р. до 2019 р.
Коефіцієнт виробничого потенціалу	Збільшення	0,104	0,218	0,190	+0,085
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	Збільшення	0,039	0,080	0,080	+0,041
Коефіцієнт накопичення амортизації	Зменшення	0,283	0,319	0,130	-0,153
Коефіцієнт співвідношення оборотних та необоротних активів	Збільшення	23,424	7,885	1,151	-22,272

Коефіцієнт майна виробничого призначення у порівнянні з базовим роком збільшився на 0,085 пунктів, тому з точки зору забезпеченості активами основної виробничо-господарської діяльності (основними засобами та оборотними виробничими фондами) підприємство зберігає фінансову стійкість.

Коефіцієнт реальної вартості основних засобів має позитивну динаміку – збільшився з 0,039 до 0,080, що вказує на зростання частки основних засобів у валюті балансу.

За динамікою коефіцієнта співвідношення оборотних і необоротних активів підприємство знизило рівень забезпеченості необоротних засобів оборотними коштами.

Якщо в 2019 році на 1 грн необоротних активів припадало 23,4 грн. оборотних, то в 2021 році – 1,15 коп.

Отже, за переважною більшістю відносних показників підприємство є фінансово стійким із середнім рівнем показників за цим напрямом аналізу.

У складі абсолютних показників фінстійкості зазвичай виділяють групу показників наявності джерел формування запасів та групу показників забезпеченості запасів джерелами їх формування. Залежно від рівня забезпеченості запасів джерелами їх формування визначають тип фінстійкості. Для характеристики джерел формування запасів визначають три основних показники:

1. Наявність власних коштів (В) — визначається як різниця між власним капіталом та необоротними активами підприємства:

$$B = BK - HA, \quad (3.1)$$

2. Наявність власних та довгострокових позикових коштів (ВД) — визначається збільшенням попереднього показника на суму довгострокових зобов'язань (ДЗ):

$$BD = B + DZ, \quad (3.2)$$

3. Наявність загальних коштів (ЗК) — визначається збільшенням попереднього показника на суму короткострокових кредитів банків (КК):

$$ZK = BD + KK, \quad (3.3)$$

Трьом показникам наявності джерел фінансування запасів відповідають три показники забезпеченості запасів джерелами їх фінансування:

1. Надлишок (+) або дефіцит (-) власних коштів (Φ_B):

$$\Phi^B = B - ZP, \quad (3.4)$$

де ZP — запаси.

2. Надлишок (+) чи дефіцит (-) власних та довгострокових позикових коштів (Φ_{BD}):

$$\Phi^{BD} = BD - ZP, \quad (3.5)$$

3. Надлишок (+) чи дефіцит (-) загальних коштів (Φ_{ZK}):

$$\Phi^{ZK} = ZK - ZP, \quad (3.6)$$

Для визначення типу фінансової стійкості використовують

трьохкомпонентний показник:

$$S = \{S1 (\pm \Phi^B), S2 (\pm \Phi^{BD}), S3 (\pm \Phi^{3K})\} , \quad (3.7)$$

де функція визначається так:

$$S(\Phi) = \begin{cases} 1, & \text{якщо } \Phi \geq 0 \\ 0, & \text{якщо } \Phi < 0 \end{cases} \quad (3.8)$$

Відповідно до значення функції S визначається один із чотирьох типів фінансової стійкості:

- абсолютна - власні джерела формування оборотних активів покривають запаси і витрати;
- нормальнa - припускає фінансування запасів та витрат за рахунок не лише власного капіталу, але й довгострокових зобов'язань, тобто довгострокового капіталу підприємства.
- нестійкий фінансовий стан - запаси і витрати покриваються сумою власних джерел формування оборотних активів, довгострокових позикових джерел, короткострокових кредитів і позик;
- кризовий фінансовий стан, коли запаси і витрати не покриваються всіма видами можливих джерел їх забезпечення (власних, позикових та ін.), підприємство перебуває на межі банкрутства.

Проведемо розрахунки по визначенню типу фінансової стійкості підприємства (табл. 3.10).

Таблиця 3.10

**Визначення і аналіз типу фінансової стійкості СТОВ «Гхххх»
за 2019 - 2021 pp.**

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення 2021 р. (+;-) до 2019 р.
A	1	2	3	4
Власні оборотні кошти	349179	233087	-140777	-489956
Довгострокові зобов'язання	0	9286	573635	+573635
Короткострокові кредити банків	0	580	34739	+34739
Запаси	129906	511081	753984	+624078
Наявність власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів	349179	242373	432858	+83679

Продовж. табл. 3.10

A	1	2	3	4
Наявність власних оборотних коштів , довгострокових зобов'язань і короткострокових кредитів банків для формування запасів	349179	242953	467597	+118418
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів для формування запасів	219273	-277994	-894761	-1114034
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів	219273	-268708	-321126	-540399
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів, довгострокових зобов'язань і короткострокових кредитів банків для формування запасів	219273	-268128	-286387	-505660
Тип фінансової стійкості	Абсолютний стан	Кризовий фінансовий стан		x
Коефіцієнт забезпеченості запасів відповідними джерелами формування	2,69	0,46	-0,19	-2,875
Надлишок (+) або нестача (-) відповідних джерел формування на 1 грн. запасів, грн	1,69	-0,54	-1,19	-2,87

За рахунок зменшення вартості власних оборотних коштів на 489 млн. 956 тис. грн., збільшення довгострокових зобов'язань на 573 млн. 635 тис. грн. та збільшення кредитів на 34 млн. 739 тис. грн. підприємство має на кінець 2020 – 2021 рр. нестійкий фінансовий стан, при цьому відповідно надлишок джерел формування на 1 запасів склав -0,54 грн. та -1,19 грн.

3.3. Розрахунок і факторний аналіз порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості

Фінансово-економічні коефіцієнти та абсолютні показники типу фінансової стійкості визначаються за інформацією бухгалтерського балансу і характеризують фінансову стабільність підприємства з точки зору, насамперед, співвідношення між власними та позиковими фінансовими

ресурсами. Поряд із цим, оцінка фінансової стійкості передбачає аналіз факторів формування показників, які характеризують стабільність функціонування аграрного підприємства з позиції забезпечення прибутковості операційної діяльності. Серед цих показників чільне місце належить порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості, розрахунок яких проводиться за інформацією форми №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)».

Показник порогу рентабельності визначається за формулою:

$$\text{ПР} = \frac{\text{ПВ}}{\text{КМД}}, \quad (3.9)$$

де: ПР – поріг рентабельності, тис. грн.;
 ПВ – постійні витрати, тис. грн.;
 КМД – питома вага (коєфіцієнт) маржинального доходу в операційному доході.

Розрахунок КМД здійснюється за формулою:

$$\text{КМД} = \frac{\text{МД}}{\text{ОД}}. \quad (3.10)$$

Отже, поріг рентабельності – це вартісний показник, який характеризує суму операційного доходу, що забезпечує повне покриття операційних витрат, тобто беззбитковість операційної діяльності підприємства. Чим менша величина порогу рентабельності, тим більш фінансово стійким є підприємство. Проте в умовах суттєвого зростання операційного доходу в більшості випадків одночасно зростають і операційні витрати, а значить і поріг рентабельності. Тому важливо забезпечити перевищення темпу приросту операційного доходу над темпом приросту порогу рентабельності, в результаті чого відбудеться зниження питомої ваги порогу рентабельності в операційному доході. Це означатиме, що більша частка операційного доходу працюватиме не на покриття операційних витрат, а на одержання прибутку від операційної діяльності.

Показник запасу фінансової стійкості визначається за формулою:

$$ЗФС = \frac{ОД - ПР}{ОД} \times 100, \quad (3.11)$$

де: ЗФС – запас фінансової стійкості, %;

ОД – операційний дохід, тис. грн.;

ПР – поріг рентабельності, тис. грн.

Запас фінансової стійкості – це відносний показник, який характеризує максимально допустимий відсоток зменшення фактичного операційного доходу до того рівня, поки операційна діяльність залишиться беззбитковою. Чим вище значення запасу фінансової стійкості, тим більш фінансово стійким є аграрне підприємство з точки зору забезпечення прибутковості операційної діяльності, тим менший ризик настання збитковості. Запас фінансової стійкості характеризує той рівень захищеності операційної діяльності, який є в підприємства на момент розрахунку і яким можна скористатися на випадок несприятливих обставин, наприклад, при зменшенні обсягів виробництва або реалізації продукції. У той же час рівень запасу фінансової стійкості визначає захищеність кредиторів і постачальників від можливої несплати підприємством коштів за рахунками.

Розрахунок порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості СТОВ «Гхххх» за 2019 - 2021 pp. представлено у табл. 3.11.

Таблиця 3.11

Розрахунок порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості СТОВ «Гхххх» за 2019 – 2021 pp.

Показники	2019 рік	2021 рік	Відхилення (+;-)	
			абсолютне	відносне
A	1	2	3	4
1. Операційний дохід	161879	1276300	+1114421	У 7,9 р.
2. Операційні витрати, тис. грн	144051	896377	+752326	У 6,2 р.
у тому числі				
а) змінні витрати	11290	34489	+23199	У 3,1 р.
б) постійні витрати	29245	165019	+135774	У 5,6 р.
3. Прибуток (збиток) від операційної діяльності	17828	379923	+362095	У 21,3 р.
4. Маржинальний дохід, тис. грн.	150589	1241811	+1091222	У 8,2 р.
5. Коефіцієнт маржинального доходу у операційному доході	0,930	0,973	+0,043	+4,6

Продовж. табл. 3.11

A	1	2	3	4
6. Поріг рентабельності, тис. грн	31446,2	169598,2	+138152	У 5,4 р.
7. Питома вага порогу рентабельності в операційному доході, %	19,4	13,3	-6,1	x
8. Зона фінансової стійкості, тис. грн.	130432,8	1106701,8	+976269	У 8,5 р.
9. Запас фінансової стійкості, %	80,6	86,7	+6,1	x

Отже, у 2021 році порівняно з 2019 роком при збільшенні операційного доходу на 1 млрд. 114 млн. 421 тис. грн., або у 7,9 рази операційні витрати підвищились на 752 млн. 326 тис. грн., або у 6,2 рази. Як результат, прибуток від операційної діяльності збільшився на 362 млн. 95 тис. грн. або у 21,3 рази. Серед операційних витрат змінні витрати збільшились на 23 млн. 199 тис. грн., або у 3,1 рази, постійні витрати – на 135 млн. 774 тис. грн., або у 5,6 рази.

Позитивним є позитивний показник запасу фінансової стійкості, який збільшився порівняно з 2019 роком на 976 млн. 269 тис. грн. та збільшення порогу рентабельності на 138 млн. 152 тис. грн., або у 5,4 рази.

Розрахунок та оцінку показників порогу рентабельності і запасу фінансової стійкості доцільно доповнити аналізом факторів їх формування.

Модель факторного аналізу показника порогу рентабельності:

$$\text{ПР} = \frac{\text{ПВ}}{КМД} = \frac{\text{ПВ}}{\frac{МД}{ОД}} = \frac{\text{ПВ} \times ОД}{МД} = \frac{ОД \times ПВ}{ОД - ЗВ} \quad (3.12)$$

На зміну порогу рентабельності впливає три комплексних факторів:
1) операційний дохід; 2) постійні витрати; 3) змінні витрати.

Для проведення факторного аналізу доцільно скористатися способом ланцюгових підстановок, який передбачає розрахунок умовного значення результативного показника:

1. Показник умовний 1:

$$\text{ПР}_{\text{ум1}} = \frac{ОД_1 \times ПВ_0}{ОД_1 - ЗВ_0} \quad (3.13)$$

де $ОД_1$ – операційний дохід звітного року, тис. грн.;

$ПВ_0$ - постійні витрати базового року;

$3B_0$ – змінні витрати базового року.

$$\text{ПР}_{\text{ум1}} = \frac{1276300x29245}{1276300-11290} = \frac{37325393500}{1265010} = 29506$$

2. Показник умовний 2:

$$\text{ПР}_{\text{ум2}} = \frac{OД_1xПВ_1}{OД_1 - 3B_0} \quad (3.14)$$

де $OД_1$ – операційний дохід звітного року, тис. грн.;

$ПВ_1$ - постійні витрати звітного року;

$3B_0$ – змінні витрати базового року.

$$\text{ПР}_{\text{ум2}} = \frac{1276300x165019}{1276300-11290} = \frac{210613749700}{1265010} = 166491,8$$

Тоді, загальна зміна (+,-) порогу рентабельності в звітному періоді порівняно з базисним періодом:

$$\Delta\text{ПР} = \text{ПР}_1 - \text{ПР}_0 \quad (3.15)$$

$$\Delta\text{ПР} = 169598,2 - 31446,2 = +138152$$

у тому числі за рахунок факторів:

1) операційного доходу:

$$\Delta\text{ПРод} = \text{ПР}_{\text{ум1}} - \text{ПР}_0 \quad (3.16)$$

$$\Delta\text{ПРод} = 29506 - 31446,2 = -1940,2$$

2) постійних витрат:

$$\Delta\text{ПРпв} = \text{ПР}_{\text{ум2}} - \text{ПР}_{\text{ум1}} \quad (3.17)$$

$$\Delta\text{ПРпв} = 166491,8 - 29506 = +136985,8$$

3) змінних витрат:

$$\Delta\text{ПРзв} = \text{ПР}_1 - \text{ПР}_{\text{ум2}}. \quad (3.18)$$

$$\Delta\text{ПРзв} = 169598,2 - 166491,8 = +3106,4$$

Перевірка розрахунків:

$$\Delta\text{ПР} = \Delta\text{ПРод} + \Delta\text{ПРпв} + \Delta\text{ПРзв}$$

$$\Delta\text{ПР} = -1940,2 + 136985,8 + 3106,4 = 138152$$

Отже, показник порогу рентабельності СТОВ «Гхххх» збільшився у 2021 році порівняно з 2019 роком на 138 млн. 152 тис. грн., в тому числі за рахунок:

а) внаслідок підвищення суми операційного доходу на 1 млрд. 114 млн. 421 тис. грн., або у 7,9 рази, сума порогу рентабельності зменшилась на 1 млн. 940,2 тис. грн.;

б) за рахунок збільшення суми постійних витрат на 135 млн. 774 тис. грн. поріг рентабельності зрос на 136 млн. 985,8 тис. грн.;

в) за рахунок збільшення суми змінних витрат на 23 млн. 199 тис. грн., сума порогу рентабельності зросла на 3 млн. 106,4 тис. грн.

Подібна методична схема використовується й у факторному аналізі запасу фінансової стійкості Модель факторного аналізу показника порогу рентабельності:

$$ЗФС = \frac{ОД - ПР}{ОД} \times 100 = \frac{\frac{ОД}{ОД} - \frac{ПВ}{ОД}}{\frac{ОД}{ОД} - \frac{3B}{ОД}} \times 100 = 1 - \frac{\frac{ПВ}{ОД} - \frac{3B}{ОД}}{\frac{ОД}{ОД} - \frac{3B}{ОД}} \times 100 = \frac{ОД - ПВ - 3B}{ОД - 3B} \times 100 \quad (3.19)$$

На зміну запасу фінансової стійкості впливає три комплексних факторів:

- 1) операційний дохід;
- 2) постійні витрати;
- 3) змінні витрати.

Для проведення факторного аналізу доцільно скористатися способом ланцюгових підстановок, який передбачає розрахунок умовного значення результативного показника:

1. Показник умовний 1:

$$ЗФС_{ум1} = \frac{ОД_1 - ПВ_0 - 3B_0}{ОД_1 - 3B_0} \times 100 \quad (3.20)$$

де $ОД_1$ – операційний дохід звітного року, тис. грн.;

$ПВ_0$ - постійні витрати базового року;

$3B_0$ – змінні витрати базового року.

$$ЗФС_{ум1} = \frac{1276300 - 29245 - 11290}{1276300 - 11290} \times 100 = \frac{1235765}{1265010} \times 100 = 97,7$$

2. Показник умовний 2:

$$ЗФС_{ум2} = \frac{ОД_1 - ПВ_1 - 3B_0}{ОД_1 - 3B_0} \times 100 \quad (3.21)$$

де $ОД_1$ – операційний дохід звітного року, тис. грн.;

$ПВ_1$ - постійні витрати звітного року;

$ЗВ_0$ – змінні витрати базового року.

$$3\Phi C_{ym2} = \frac{1276300 - 165019 - 11290}{1276300 - 11290} \times 100 = \frac{1099991}{1265010} \times 100 = 87$$

Тоді, загальна зміна (+,-) запасу фінансової стійкості в звітному періоді порівняно з базисним періодом:

$$\Delta 3\Phi C = 3\Phi C_1 - 3\Phi C_0 \quad (3.22)$$

$$\Delta 3\Phi C = 86,7 - 80,6 = +6,1$$

у тому числі за рахунок факторів:

1) операційного доходу:

$$\Delta 3\Phi C_{од} = 3\Phi C_{ym1} - 3\Phi C_0 \quad (3.23)$$

$$\Delta 3\Phi C_{од} = 97,7 - 80,6 = +17,1$$

2) постійних витрат:

$$\Delta 3\Phi C_{пв} = 3\Phi C_{ym2} - 3\Phi C_{ym1} \quad (3.24)$$

$$\Delta 3\Phi C_{пв} = 87 - 97,7 = -10,7$$

3) змінних витрат:

$$\Delta 3\Phi C_{зв} = 3\Phi C_1 - 3\Phi C_{ym2}. \quad (3.25)$$

$$\Delta ПР_{зв} = 86,7 - 87 = -0,3$$

Перевірка розрахунків:

$$\Delta 3\Phi C = \Delta 3\Phi C_{од} + \Delta 3\Phi C_{пв} + \Delta 3\Phi C_{зв} \quad (3.26)$$

$$\Delta ПР = 17,1 - 10,7 - 0,3 = +6,1$$

Отже, показник запасу фінансової стійкості СТОВ «Гхххх» збільшився у 2021 році порівняно з 2019 роком на 6,1 пункти, в тому числі за рахунок:

а) внаслідок збільшення суми операційного доходу на 1 млрд. 114 млн. 421 тис. грн., або у 7,9 рази, запас фінансової стійкості знизилася на 17,1 пункти;

б) збільшення суми постійних витрат на 135 млн. 774 тис. грн., запас фінансової стійкості зменшився на 10,7 пункти;

в) за рахунок підвищення суми змінних витрат на 23 млн. 199 тис. грн.,

сума запас фінансової стійкості знизився на 0,3 пункти.

Отже, на фінансову стійкість підприємства впливають фактори, які за рівнем виникнення поділяються на зовнішні (вплив яких пов'язаний з характером державного регулювання - податкова, грошово-кредитна, амортизаційна, соціальна, демографічна політика тощо) і внутрішні (стратегія управління обсягами діяльності підприємства, політика управління його активами, власним і позиковим капіталом і ін.).

Формування фінансового механізму стійкого розвитку підприємства має ґрунтуватися на такому:

1. Забезпечення формування достатнього обсягу фінансових ресурсів у майбутньому періоді.
2. Забезпечення найбільш ефективного використання сформованого обсягу фінансових ресурсів для виробничого й соціального розвитку підприємства, виплати необхідного рівня доходів на інвестований капітал власникам підприємства тощо.
3. Оптимізація грошового обігу.
4. Забезпечення максимізації фінансових результатів діяльності підприємства.
5. Забезпечення мінімізації рівня фінансового ризику.

ВИСНОВКИ

Дослідивши методику бухгалтерського обліку власного капіталу та здійснивши аналіз фінансової стійкості у СТОВ «Гхххх» можна зробити наступні висновки:

1. Для підприємств капітал ідентифікується як сума грошових коштів, необхідних для створення бізнесу і здійснення своєї діяльності. З бухгалтерської точки зору, інтерпретацію поняття «власний капітал» надає НПСБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» – це різниця між активами і зобов'язаннями підприємства. Крім того, власний капітал – це підсумок першого розділу пасиву балансу, тобто перевищення балансової вартості активів підприємства над його зобов'язаннями.

2. Для характеристики структури капіталу виокремлено ознаки класифікації – за: приналежністю підприємству, формами інвестування, об'єктом інвестування, формулою надходження, формами власності, організаційно-правовими формами, характером використання у господарському процесі, характером використання власниками, джерелами залучення.

3. Власний капітал підприємства виконує функції: інвестування діяльності, управління підприємством, регулювання відносин власності, компенсація понесених збитків, забезпечення платоспроможності та кредитоспроможності, фінансування ризиків.

4. Визначено основні складові власного капіталу: зареєстрований (пайовий), у дооцінках, додатковий, резервний, нерозподілений прибуток (непокритий збиток), неоплачений, вилучений капітал.

5. Облік формування та змін Статутного капіталу на підприємствах регулюється певними законодавчими та нормативними документами. Умовно такі документи можна поділити на чотири групи:

- перша група документів (документи першого рівня) регламентує порядок ведення бухгалтерського обліку, складання і подання фінансової

звітності юридичними особами (Закони України);

- друга група документів (документи другого рівня) встановлює правила і способи ведення обліку господарських операцій, складання та подання бухгалтерської звітності (П(С)БО, План рахунків бухгалтерського обліку);
- третя група документів (третій рівень) - це нормативні акти і методичні рекомендації з питань ведення бухгалтерського обліку;
- четверта група документів (четвертий рівень) – робочі документи підприємства, що формують його облікову політику.

6. Товариство діє у відповідності до Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, Закону України «Товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», «Про зовнішньоекономічну діяльність» та інших законодавчих актів України, а також Статуту, який є його єдиним установчим документом.

7. Облікову політику СТОВ «Гхххх» розглядають по перше, як сукупність правил ведення бухгалтерського обліку, які затверджені чинними нормативними актами (Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність», Національні Положення фінансової звітності, Міжнародні стандарти фінансової звітності, Податковий кодекс України); по-друге, сукупність прийомів, методів і способів організації бухгалтерського обліку, прийнятих суб'єктом господарювання на підставі загальних правил і особливостей діяльності.

8. У кваліфікаційній роботі виокремлено складові власного капіталу, які доцільно відобразити у обліковій політиці, основні з яких порядок формування, збільшення та зменшення зареєстрованого (пайового) капіталу, основні положення дивідендної політики (умови нарахування та порядок виплати дивідендів), перелік посадових осіб, які наділяються правом дозволу на здійснення господарських операцій з елементами власного капіталу, та які несуть повну матеріальну відповідальність за збереження внесків до

зареєстрованого капіталу, побудова аналітичних рахунків з обліку власного капіталу відповідно до робочого плану рахунків (в розрізах, наведених вище по параграфу) тощо.

9. Визначено основні елементи організації бухгалтерського обліку власного капіталу: документування господарських операцій, синтетичний облік, аналітичний облік, відображення в реєстрах і звітності.

10. Відомості про розмір і порядок утворення зареєстрованого (пайового) капіталу СТОВ «Гхххх» зазначені в засновницьких документах.

11. Первинні документи, які застосовуються для відображення операцій, пов'язаних зі змінами у зареєстрованому капіталі акціонерного товариства можна поділити на дві групи – первинні документи для обліку операцій, пов'язаних з операціями, які призводять до одночасних змін капіталу та активів підприємства та первинні документи для обліку операцій, які призводять до змін у капіталі підприємства та за розрахунками з учасниками (акціонерами).

12. Для відображення інформації про зареєстрований капітал підприємства передбачено рахунок 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал», субрахунок 401 «Статутний капітал». За кредитом рахунку 401 «Статутний капітал» відображають збільшення зареєстрований розмір статутного капіталу та його збільшення, за дебетом – зменшення (виолучення) статутного капіталу у вигляді покриття збитків за рахунок статутного капіталу за рішенням власників, виділення частки акціонерам при їх виході, розподіл майна при ліквідації товариства.

13. Інформація про стан власного зареєстрованого капіталу на початок і кінець звітного періоду відображається, перш за все, у I розділі пасиву Балансу. Так по статті 1400 відображається розмір зареєстрованого (пайового) капіталу підприємства на початок і кінець звітного періоду за даними сальдо по рахунку 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал». Сума, наведена по цій статті повинна відповісти сумі статутного капіталу товариства, зазначеній у його Статуті.

14. Проведено діагностику фінансового-економічної діяльності СТОВ «Гхххх» за 2019-2021 рр. У результаті проведеного дослідження встановлено: вартість майна СТОВ «Гхххх» порівняно з 2019 роком збільшилася на 1 млрд. 91 млн. 946 тис. грн. або у 2,6 рази; у структурі майна переважає частка оборотних активів (на кінець 2021 р. частка склала 53,5 %); у складі джерел формування капіталу переважає у 2020-2021 рр. частка зобов'язань і забезпечень підприємств – 67,7%, 61,4%; на 2021 рік фінансовий стан СТОВ «Гхххх» можна охарактеризувати як неліквідний та неплатоспроможний.

15. Дослідження проведених розрахунків можна стверджувати, що ТОВ «Гхххх» за більшістю відносних показників має нестійкий фінансовий стан та високий рівень залежності від кредиторів, з негативною динамікою. За результатами проведених розрахунків із визначення типу фінансової стійкості підприємства, можна зробити висновок, що протягом всього періоду дослідження ТОВ «Гхххх» мало кризовий тип фінансової стійкості.

У цілому для покращення стану обліку зареєстрованого (пайового) капіталу пропонуємо:

1. Посилити контроль за змінами щодо оподаткування господарських операцій, зокрема щодо оподаткування внесків до пайового капіталу та обліку незареєстрованого капіталу.

2. Виокремити складові елементи облікової політики щодо обліку зареєстрованого (пайового) капіталу.

3. Визначити основні об'єкти інвентаризації власного капіталу, використовувати розроблену форму бланку інвентаризаційного опису та запропоновану методику проведення інвентаризації;

4. Запропонована організаційно-інформаційна модель аналізу ефективності використання власного капіталу підприємства допоможе чітко спланувати проведення аналізу та дозволить оперативно відшукати наявні «слабкі сторони» та прийняти управлінські рішення щодо їх швидкого усунення, що дасть змогу значно підвищити фінансову стійкість підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білич А. Структура капіталу підприємства та його вартість: питання визначення оптимальних співвідношень. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2013. № 7. С. 93–100.
2. Бланк И. А. Управление формированием капитала. К. : Ника Центр; Эльга, 2002. 512 с.
3. Бобяк А. Власний капітал підприємства, як економічна категорія, та його облік. *Держава та регіони*. 2013. № 4. С. 73–87.
4. Брік С. В., Рудковська Є. М. Порядок обліку власного капіталу підприємства та шляхи його удосконалення. *Вісник НТУ «ХПІ»* 2015. № 59 (1168). С.134-137.
5. Бруханський Р. С. Бухгалтерський облік : підручник. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 480 с.
6. Бугай Н. О. Власний капітал як складова фінансової системи підприємства: проблематика та шляхи її вирішення. *Агросвіт*. 2016. № 21. С. 19 – 25.
7. Варичева Р. В. Власний капітал: функціональний підхід до трактування сутності, напрями класифікації у вітчизняній та зарубіжній практиці. *Економіка, управління та адміністрування*. 2011. № 2(56). URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4820/1/8.pdf> (дата звернення 24.10.2022).
8. Варічева Р. В., Боримська К. П. Облікова політика як інструмент організації бухгалтерського обліку власного капіталу на акціонерних товариствах. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2011. № 3(43). С. 37-49.
9. Вдовиченко К. М. Сутність власного капіталу та особливості його обліку на підприємстві. *Modern directions of theretical and applied researches* . 2016. URL: <https://www.sworld.com.ua/konfer42/104.pdf> (дата звернення 24.10.2022).

10. Верещака М. Аналіз балансу як інструмент швидкого отримання інформації про фінансовий стан підприємства. Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін: Збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Полтава, 27 жовтня 2022 р. Полтава, 2022.
11. Верещака М. Власний капітал як складова облікової політики підприємств. *Сучасний стан і перспективи вдосконалення практичної підготовки здобувачів вищої освіти факультету обліку та фінансів*: Збірник доповідей науково-практичних конференцій студентів за результатами проходження виробничих та технологічних практик, випуск 13, 2022 р. Полтава : ПДАУ, 2022. С. 26-30.
12. Верещака М. Економічний зміст та факторний аналіз ефекту фінансового важеля. *Сучасний стан і перспективи вдосконалення практичної підготовки здобувачів вищої освіти факультету обліку та фінансів*: Збірник доповідей науково-практичних конференцій студентів за результатами проходження виробничих та технологічних практик, випуск 13, 2022 р. Полтава : ПДАУ, 2022. С. 30-33.
13. Висіцька І. Генезис підприємства або як сформувати статутний капітал. *Головбух*. 2017. № 34 (1041). URL: <http://vysitska.com/2017/12/03/> (дата звернення 24.10.2022).
14. Волошина В. О., Сухова А. В., Бірченко Н. О. Власний капітал як об'єкт бухгалтерського обліку. *Вісник студентського наукового товариства*. 2021. Вип. 1. С. 20-25. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/4019> (дата звернення 25.10.2022).
15. Воськало Н. М. Документування операцій з обліку власного капіталу. *Науковий вісник національного лісотехнічного університету України* : збірник науково-технічних праць. Львів : РВВ НЛТУ України, 2009. Вип. 19.11. 328 с. С. 126-134.
16. Гарагонич О. В. Формування статутного капіталу акціонерних товариств. *Вісник Академії адвокатури України*. 2015. № 3 (34). Т. 12. С. 30-38.

17. Гнатишин Л. Б., Прокопишин О. С *Організація обліку* : навч. посібник. Львів : Магнолія 2006, 2014. 432 с.
18. Гордєєва-Герасимова Л. Ю., Яромич Л. С. Дослідження методики аудиту власного капіталу підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. № 6. Том 1. С. 195-200. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2022/01/en-2021-6t1-33.pdf> (дата звернення 25.10.2022).
19. Господарський кодекс України № 436 – IV від 16 січ. 2003 р. Верховна Рада України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_bills_stand_laws (дата звернення 24.10.2022).
20. Гуріна, Н., Яригіна, А. Власний капітал підприємства: економічна сутність, проблеми обліку та шляхи його удосконалення. *Економіка та суспільство*. 2021. № 33. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-88> (дата звернення 25.10.2022).
21. Жук В. М. Стандартизація обліку капіталу в контексті інституційних змін. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Сер. : Економічні науки*. 2013. № 2. С. 52-55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhdtu_econ_2013_2_8 (дата звернення 24.10.2022).
22. Звітність підприємства: підручник. Бондар М. І. , Верига Ю. А., Орищенко М. М. та ін. К. : «Центр учебової літератури», 2015. 570 с.
23. Івченко Л. В., Удовик Н. Л. Власний капітал : джерела і функції. Івченко Л. В. *Молодий вчений*. 2016. № 1 (28). Ч. 1. С. 55-59.
24. Ільющенко Г. В. Правові аспекти збільшення статутного капіталу корпоративних підприємств. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 2. С. 144 - 146
25. Кадацька А. М. Сутність власного капіталу підприємства. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2014. № 4 (59). С. 153-156.
26. Коваленко Л. О., Ремньова Л. О. Фінансовий менеджмент : навч. посібник. К. : Знання, 2008. 483 с.

27. Коваль Л. В., Арсенюк А. В. Вплив облікової інформації щодо власного капіталу на прийняття управлінських рішень. *Ефективна економіка*. 2017. № 6. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5632> (дата звернення 24.10.2022).
28. Ковтун Г. І., Федірко Н. О. Роль і значення аналізу фінансової стійкості підприємства. *Сучасні управлінські та соціально-економічні аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання в умовах трансформації публічного управління: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції* (11 листопада 2021 року). Одеса: Державний університет «Одеська політехніка», 2021. 174 с.
29. Кононенко О. Аналіз економічної звітності. Харків : Фактор, 2016. 156 с.
30. Люта О.В., Галич О.О., Пігуль Є.І. Аналіз ефективності формування та використання капіталу вітчизняних підприємств. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 25. С. 353-357.
31. Марцин В.С. Надійність, платоспроможність та фінансова стійкість – основні складові оцінки фінансового стану підприємства. *Економіка, фінанси, право*. 2018. №7. С. 26-29.
32. Мельник Т.Г., Димніч В.В. Особливості обліку власного капіталу в акціонерних товариствах. *Молодий вчений*. 2018. № 3 (55). С. 665–66.
33. Мельничук В. В. Питання обліку та оцінки статутного капіталу аграрних підприємств. *Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал*. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/pitannya-obliku-ta-ocinki-statutnogo-kapitalu-agrarnih-pidprielstv.html> (дата звернення 24.10.2022).
34. Мильнікова М. Збільшення та зменшення статутного капіталу ТОВ. *Бухгалтер&Закон*. 2018. № 39 - 40. URL: <http://bz.ligazakon.ua/ua/magazine/900506> (дата звернення 24.10.2022).
35. Михайлишин Н., Данилюк І. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління власним капіталом підприємства. *Галицький*

- економічний вісник.* Тернопіль : ТНТУ, 2014. Том 45. № 2. С. 127-133.
36. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України № 73 від 7 лютого 2013 р. *Верховна Рада України.* URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_bills_stand_laws (дата звернення 24.10.2022).
37. Організація обліку відносин власності : навч. посіб. За ред. Жука В. М. 2-е вид., доп. і перер. К. : Видавництво ТОВ «Юр-АгроВеста», 2010. 372 с.
38. Парій, Л. Розробка управлінських рішень щодо управління власним капіталом на підприємстві. *Економіка та суспільство*, 2021. № 33. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-69>. (дата звернення 24.10.2022).
39. Патута О. С. Особливості формування та використання власного капіталу підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки.* 2016. Вип. 11. С. 461 – 465.
40. Петришина Н. С., Греснюк О. О. Категорія «власний капітал» за національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. URL: [https://www.kheu.km.ua/m/PDF/Science%20and%20Economics%20-%20202013,%20N.%201%20\(29\).pdf#page=74](https://www.kheu.km.ua/m/PDF/Science%20and%20Economics%20-%20202013,%20N.%201%20(29).pdf#page=74) (дата звернення 24.10.2022).
41. Податковий кодекс України № 2755-VI від 2 груд. 2010 р. *Верховна Рада України.* URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_bills_stand_laws (дата звернення 28.09.2019).
42. Пожар Є. П. Шляхи оптимізації фінансової стійкості підприємства в період кризи. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія».* Серія «Економіка» : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, червень 2021. № 21(49). С. 88–93.
43. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти»: Наказ Міністерства фінансів України № 559 від 30 листопада 2001 р. *Верховна Рада України.* URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01> (дата звернення 24.10.2022).
44. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ

Міністерства фінансів України № 290 від 29 листопада 1999 р. *Верховна Рада України*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_bills (дата звернення 24.10.2022).

45. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток»: Наказ Міністерства фінансів України № 353 від 28 грудня 2000 р. *Верховна Рада України*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_bills (дата звернення 24.10.2022).

46. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 24 «Прибуток на акцію»: Наказ Міністерства фінансів України № 344 від 16 липня 2001 р. *Верховна Рада України*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_bills (дата звернення 24.10.2022).

47. Правдюк Н. Л., Коваль Л. В., Коваль О. В. Організація процесу формування облікової інформації для прийняття управлінських рішень: теорія, методологія, практика: Монографія. Київ: «Центр учебової літератури», 2021. 492 с.

48. Приймак, С., Волкова, О. Діагностика фінансової стійкості підприємств в умовах посилення глобальної конкуренції. *Економіка та суспільство*. 2021. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-30-58> (дата звернення 24.10.2022).

49. Про акціонерні товариства: Закон України № 514-VI від 17 вересня 2008 р. (зі змінами і доповненнями). *Верховна Рада України*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_bills_stand_laws (дата звернення 24.10.2022).

50. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України № 2258-VIII від 21 грудня 2017 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19> (дата звернення 24.10.2022).

51. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-IX від 16 липня 1999 р. *Верховна Рада України*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_bills_stand_laws (дата звернення 24.10.2022).

52. Про господарські товариства: Закон України № 1576-XII від 19

вересня 1991 р. Верховна Рада України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_bills_stand_laws (дата звернення 24.10.2022).

53. Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку: Інструкція Міністерства фінансів № 291 від 30 листопада 1999 р. *Верховна Рада України*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_bills_stand_laws (дата звернення 24.10.2022).

54. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України № 2275-VIII від 6 лютого 2018 р. Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#n418> (дата звернення 24.10.2022).

55. Про цінні папери і фондовий ринок: Закон України № 3480-IV від 23 лютого 2006 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15> (дата звернення 24.10.2022).

56. Роганова Г., Кравченко І. Аналіз і прогнозування фінансової стійкості підприємства. *Галицький економічний вісник*. Т. : ТНТУ, 2021. Том 71. № 4. С. 59–68.

57. Саванчук Т. М. Аналітична робота як інноваційний підхід до управління власним капіталом підприємства. *Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика* : зб. наук. пр. здобувачів вищої освіти і молодих учених / ред. кол. : Н. А. Хруш, Р. С. Кvasницька, І. В. Форкун та ін. [відп. ред. Н. А. Хруш]. Хмельницький : ХНУ, 2021. С.19-21.

58. Салука І. Я. Формування статутного капіталу в товаристві з обмеженою відповідальністю. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 5. С. 437-440.

59. Слєсар Т., Шара Є. Організація технології облікового процесу власного капіталу. *Вісник економіки*. 2021. № 2. С. 145-159.

60. Тимошук С., Савицька Т. Дивіденди: нарахування, виплата, облік. *Вісник. Офіційно про податки*. 2017. № 12 (916). URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100004440-dividendi-narakhuvannya-viplata-oblik> (дата звернення 24.10.2022).

61. Тимчишина Ю. Л. Історичні аспекти визначення поняття «капітал». Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту в Україні: традиції, проблеми, перспективи: збірник тез доповідей студентів-учасників VII міжнародної студентської наукової конференції, присвяченої пам'яті О. С. Бородкіна. 2002. С. 60 – 62.
62. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навч. посібник. Полтава : ПДАА, 2016. 432 с.
63. Філімоненков О. С., Дема Д. І. Фінанси підприємств: підручник. К. : Алерта, 2009. 360 с.
64. Формування статутного капіталу майном: податкові наслідки. URL: <https://www.hlb.com.ua/ua/pressa.html> (дата звернення 24.10.2022).
65. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16 січ. 2003 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 24.10.2022).
66. Цюцяк І. Л. Аналіз наукових підходів до трактування категорії «власний капітал». *Науково-інформаційний вісник Економіка*. 2014. № 9. С. 271-280. URL: <https://iful.at.ua/NIV-9-2014/41.pdf> (дата звернення 24.10.2022).
67. Чумак О. Аналіз ліквідності, платоспроможності та рентабельності. *Головбух*. 2018. № 3. С.49-55.
68. Шара Є. Ю., Соколовська-Гонтаренко І. Є. Фінансовий облік - II : навч. посібник. К. : «Видавництво «Центр учебової літератури», 2016. 308 с.
69. Шквір В. Д., Загородній А. Д., Височан О. С. Інформаційні системи і технології в обліку й аудиті : підручник. 4 видання, доопрацьоване і доповнене. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. 404 с.
70. Шурпенкова Р. К. Аналіз статутного капіталу як основного джерела фінансування підприємства. *Регіональна економіка*. 2011. № 4. С. 125-131.

Додатки